

Σχέδιο Γνώμης της Ο.Κ.Ε.

ΓΙΑ ΤΟ

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

του Υπουργείου Δικαιοσύνης

«Κώδικας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών»

Σεπτέμβριος 2026

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Στις 10 Σεπτεμβρίου 2026 εστάλη στην Ο.Κ.Ε. προς γνωμοδότηση από το Τμήμα Β΄ της Διεύθυνσης Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας της Γενικής Γραμματείας Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων της Προεδρίας της Κυβέρνησης, το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο: «Κώδικας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών».

Για την επεξεργασία του εν λόγω Σχεδίου Νόμου συγκροτήθηκε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από την κα **Αθηνά Βουνάτσου**, τον κ. **Ιωάννη Παπαργύρη**, την κα. **Θεοδώρα Γούλα**, τον κ. **Βασίλειο Μανταζή**, τον κ. **Ιωάννη Κορκόβελο** και τον κ. **Νικόλαο Τσεμπερλίδη**.

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο κ. **Ιωάννης Κορκόβελος**, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ο.Κ.Ε.

Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας συμμετείχαν ως εμπειρογνώμονες η κα **Άννα Ζουρνατζή**, Δικηγόρος, Διαμεσολαβήτρια, Πρόεδρος του Αθηναϊκού Κέντρου Κατάρτισης και Εκπαίδευσης Διαμεσολαβητών – “ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ”, ο Δρ **Γιώργος Πανόπουλος**, Δικηγόρος, Διδάκτωρ Νομικής, μέλος του Διεθνούς Δικαστηρίου Διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου και η κα **Νανά Παπαδογεωργάκη**, Δικηγόρος, Εκπαιδεύτρια Διαμεσολαβητών.

Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχαν και είχαν από κοινού τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής, η κα **Χριστίνα Κουτσιούμπα** και ο κ. **Δημήτρης Μπίμπας**, Επιστημονικοί Συνεργάτες της Ο.Κ.Ε.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε το έργο της σε τρεις (3) συνεδριάσεις στις 24-9-2026.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ.....	4
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	11
ΣΧΟΛΙΑ Ο.Κ.Ε. ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΟΥ Ν/Σ	14
ΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ	21
<i>ΕΙΔΙΚΕΣ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ</i>	49
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ Ο.Κ.Ε.....	50

Γνώμη της Ο.Κ.Ε. επί του Σχ/Ν του Υπουργείου Δικαιοσύνης

«Κώδικας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Η αποτελεσματική, ποιοτική και ταχεία απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί βασική προϋπόθεση του κράτους δικαίου, της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών και της εύρυθμης λειτουργίας της οικονομίας. Η μακρά διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, το κόστος πρόσβασης στη δικαιοσύνη και η συσσώρευση μεγάλου αριθμού υποθέσεων ενώπιον των δικαστηρίων καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη συμπληρωματικών μηχανισμών επίλυσης διαφορών.

Η αποσυμφόρηση των δικαστηρίων με ρύθμιση της Διαιτησίας, της Διαμεσολάβησης και της Δικαστικής Μεσολάβησης σε ένα νομοθέτημα, αποτελεί σημαντικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η διαιτησία αποτελεί μια εξωδικαστική μέθοδο επίλυσης διαφορών σημαντικά πιο ευέλικτη και ταχεία σε σχέση με την απονομή Δικαιοσύνης από τα πολιτειακά δικαστήρια. Η επίλυση των διαφορών γίνεται από ιδιώτες (τους διαιτητές) οι οποίοι δεν έχουν, αλλά και δεν ενεργούν υπό την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού. Οι διαιτητές ορίζονται από τα μέρη, με βάση τους όρους της συμφωνίας περί διαιτησίας, ενώ οι αποφάσεις, που εκδίδονται στο πλαίσιο διαιτητικής διαδικασίας, παράγουν έννομες συνέπειες αντίστοιχες με εκείνες που παράγουν οι δικαστικές αποφάσεις, δηλαδή δεδικασμένο και εκτελεστότητα.

Η διαιτησία επομένως αποτελεί έναν θεσμό που αφήνει στα ενδιαφερόμενα μέρη ένα ευρύ πεδίο ελευθερίας δράσης (επιλογή υπαγωγής ή μη της μεταξύ τους διαφορά στη διαιτητική διαδικασία, των προσώπων των διαιτητών και της διαδικασίας), στην έκδοση μιας απόφασης δεσμευτικής για τα μέρη που παράγει δεδικασμένο και εκτελεστότητα, επιτρέπει στα μέρη να ορίσουν ως διαιτητή ή διαιτητές πρόσωπα με εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις και εμπειρία και

οδηγεί σε ταχύτερη επίλυση διαφορών υπό όρους μυστικότητας και εμπιστευτικότητας.

Η διαμεσολάβηση και η δικαστική μεσολάβηση αποτελούν αμφότερες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που (όπως και η διαιτησία) λειτουργούν ήδη στη χώρα μας. **Η διαμεσολάβηση** αποτελεί μια εθελοντική, βασισμένη στη συναίνεση προσέγγιση, που χρησιμοποιεί δημιουργική επίλυση προβλημάτων, διαπραγμάτευση με συνεργασία, ανταλλαγή ιδεών και παρόμοιες τεχνικές, προκειμένου να έρθουν τα αντιμαχόμενα μέρη σε εποικοδομητικό και δημιουργικό διάλογο. Αποτελεί μια άτυπη συνομιλία για την επίλυση διαφορών, που συντονίζεται από ένα έμπειρο τρίτο εξειδικευμένο και πιστοποιημένο μέρος. Συχνά είναι σε θέση να επιτύχει ταχέως λύσεις, εξοικονομώντας χρόνο, κόστος και αμοιβές, και διατηρώντας το απόρρητο.

Η δικαστική μεσολάβηση αποτελεί ρύθμιση παρόμοια με την διαμεσολάβηση, διαφοροποιείται, όμως, από αυτήν με κύρια ειδοποιό διαφορά την ανάθεση καθηκόντων διαμεσολαβητή σε εν ενεργεία δικαστή. Αντικείμενο της δικαστικής μεσολάβησης μπορεί να είναι οποιαδήποτε έννομη σχέση ιδιωτικού Δικαίου, υπό την προϋπόθεση ότι υπάγονται στην εξουσία διάθεσης των μερών. Η προσφυγή στη δικαστική μεσολάβηση είναι προαιρετική και δύναται να λάβει χώρα προ της άσκησης της αγωγής, αλλά και κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, με πρωτοβουλία οιοδήποτε των διαδίκων, αλλά και του δικαστηρίου, όπου είναι εκκρεμής η υπόθεση¹.

Το αποτέλεσμα τόσο της διαμεσολάβησης όσο και της δικαστικής μεσολάβησης είναι νομικά ταυτόσημο σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας, καθώς και οι δύο διαδικασίες καταλήγουν στην σύνταξη και υπογραφή πρακτικού συμφωνίας το οποίο, κατόπιν κατάθεσης στη γραμματεία του αρμοδίου δικαστηρίου μπορεί να αποτελέσει τίτλο εκτελεστό τίτλο. Σε περίπτωση κατά την οποία δεν επέλθει συμφωνία, η διαδικασία λήγει χωρίς καμία συνέπεια για τα μέρη, με αυστηρή εμπιστευτικότητα ως προς τα ζητήματα που συζητήθηκαν.

¹ Μελέτη της διαΝΕΟσις και του Οργανισμού Προώθησης Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών (ΟΠΕΜΕΔ), 2025 <https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2025/03/diamesolavisi.pdf>

Προκύπτει, επομένως, σαφώς εκ των ανωτέρω, ότι τόσο τυπικά όσο και ουσιαστικά οι τρεις διαδικασίες (**διαμεσολάβηση, δικαστική διαμεσολάβηση, διαιτησία**), που περιλαμβάνονται στο υπό επεξεργασία νομοσχέδιο, διέπονται από διαφορετικό τρόπο λειτουργίας ως προς την επίλυση διαφορών, έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς την εφαρμογή, τα εμπλεκόμενα μέλη, τη νομική δεσμευτικότητα, την εκτελεστότητα, τη συνάρτησή τους με τη δικαιοσύνη, ενώ εκκινούν και από διαφορετική αφετηρία σκοπιμότητας και διαχείρισης. Οι δυο (διαμεσολάβηση και δικαστική διαμεσολάβηση) ως εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών μοιράζονται περισσότερα κοινά στοιχεία, ενώ η διαιτησία διαφοροποιείται σημαντικά έναντι αυτών, τόσο ως προς το ρόλο του τρίτου στην επίλυση της διαφοράς, όσο και στη μορφή του τρόπου/τίτλου επίλυσης της διαφοράς (συμφωνία/κρίση), τη νομική ισχύ και τα κριτήρια επίλυσης.

Σήμερα, η διαιτησία τυγχάνει διπλής ρύθμισης (εσωτερική και διεθνής διαιτησία), με σημειακές προβλέψεις σε πλείονα νομοθετήματα, ενώ η εναλλακτική επίλυση διαφορών στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίζεται αποσπασματικά από πλήθος νομοθετημάτων, με κίνδυνο η πολυνομία και οι διάσπαρτες αυτές διατάξεις να δημιουργούν ερμηνευτικά προβλήματα και να περιέχουν αντιφατικές ουσιαστικές ή/και δικονομικές ρυθμίσεις που υπονομεύουν την αποτελεσματικότητά τους. Ως εκ τούτων, μια συστηματική, οργανωμένη, επιστημονικά θεμελιωμένη προσπάθεια κωδικοποίησης των ρυθμίσεων αυτών κατόπιν ευρείας και συμπεριληπτικής διαβούλευσης, κρίνεται απαραίτητη για την ορθή και αποδοτική δημιουργία και εφαρμογή ενός κανονιστικού πλαισίου για την εναλλακτική επίλυση διαφορών στη χώρα μας.

Το Σχέδιο Νόμου (Σχ/Ν) με τίτλο «*Κώδικας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών*» φαίνεται να αποτελεί μια προσπάθεια για «...την πρώτη ενιαία και συστηματική αποτύπωση των βασικών μεθόδων εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στην ελληνική έννομη τάξη. Ο Κώδικας συγκεντρώνει και εκσυγχρονίζει διατάξεις που μέχρι σήμερα ήταν διάσπαρτες σε διαφορετικά νομοθετήματα, εισάγει ενιαίο πλαίσιο γενικών αρχών και κοινής ορολογίας και ρυθμίζει συστηματικά τη σχέση μεταξύ διαιτησίας, διαμεσολάβησης και δικαστικής μεσολάβησης. Υιοθετείται σύγχρονο πλαίσιο για τη διαιτησία σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, εισάγονται νέοι

μηχανισμοί στη διαμεσολάβηση, όπως η πρόταση επίλυσης του διαμεσολαβητή και η Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Διαμεσολάβησης, και αναμορφώνεται συνολικά ο θεσμός της δικαστικής μεσολάβησης μέσω της δημιουργίας ολοκληρωμένου και αυτοτελούς νομοθετικού πλαισίου».²

Ενόψει των παραπάνω, το αρμόδιο Υπουργείο Δικαιοσύνης ανάρτησε στην επίσημη ιστοσελίδα της δημόσιας διαβούλευσης³ το υπό επεξεργασία Σχέδιο Νόμου με σκοπό να εντάξει ρυθμίσεις προς την προαναφερόμενη στόχευσή του.

Με το νέο αυτό νομοσχέδιο επιχειρείται μια συνολική αντιμετώπιση των προαναφερθέντων ζητημάτων εντός 204 άρθρων, τα οποία κατανέμονται σε εννέα (9) Μέρη (Μέρος Α' έως Μέρος Η').

Το Μέρος Α' περιέχει Γενικές Διατάξεις (άρθρα 1 έως 20), θεσπίζει το κοινό υπόβαθρο για όλες τις μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ) που εντάσσει στο περιεχόμενο του και αποτελείται από τέσσερα (4) Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 1 έως 3) περιέχει τον σκοπό και το αντικείμενο των αναφερόμενων σε αυτό μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ) (διαιτησία, διαμεσολάβηση, δικαστική μεσολάβηση), εξειδικεύοντας τους περιεχόμενους στο σχέδιο νόμου ορισμούς. Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 4 έως 11) διατυπώνει τις γενικές εφαρμοστέες κατά την ΕΕΔ αρχές, ενώ το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 12 έως 15) ρυθμίζει τη συσχέτιση των μεθόδων ΕΕΔ. Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 16 έως 19) καθιερώνει και ρυθμίζει την υποχρεωτική προδικαστική προσφυγή σε ΕΕΔ, ενώ το Κεφάλαιο Ε' (άρθρο 20) περιέχει εξουσιοδοτική διάταξη για το Μέρος Α'.

Το Μέρος Β' περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με το θεσμό της Διαιτησία (άρθρα 21 έως 73) σύμφωνα και με τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL και αποτελείται από έντεκα (11) Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 21 έως 28) περιλαμβάνει γενικές διατάξεις (σκοπό, αντικείμενο, αρμοδιότητα, πεδίο εφαρμογής, ερμηνευτικούς κανόνες), το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 29 έως 32) ρυθμίζει ζητήματα συμφωνίας διαιτησίας, ενώ το

² <https://ministryofjustice.gr/?p=16737>

³ https://opengov.gr/ministryofjustice/deliberations/kodikas-enallaktikis-epilysis-diaforon/?show_intro=1

Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 33 έως 41) περιέχει ρυθμίσεις για τη συγκρότηση διαιτητικού δικαστηρίου (αριθμός, ορισμός, πολυμερείς διαιτησίες, εξαίρεση, αντικατάσταση) και την ευθύνη των διαιτητών. Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 42 έως 44) ρυθμίζει ζητήματα δικαιοδοσίας, το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 45 έως 52) ρυθμίζει τη διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας (ίση μεταχείριση, τόπος, γλώσσα, δικόγραφα, ακροαματική διαδικασία, ερμηδικία), ενώ το Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 53 έως 56) ζητήματα απόδειξης (πραγματογνώμονες, επίδειξη εγγράφων, δικαστική συνδρομή, προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ). Το Κεφάλαιο Ζ' (άρθρα 57 έως 62) περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με τη διαιτητική απόφαση και την περάτωση της διαιτησίας, ενώ το Κεφάλαιο Η' (άρθρα 63 έως 65) περιέχει προβλέψεις για τον ακυρωτικό έλεγχο, την αναγνώριση και την εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων. Το Κεφάλαιο Θ' (άρθρο 66) ρυθμίζει τη θεσμική διαιτησία (μητρώο οργανισμών), ενώ το Κεφάλαιο Ι' (άρθρα 67 έως 71) τη χρηματοδότηση διαιτησίας από τρίτο (πεδίο εφαρμογής, γνωστοποίηση, συγκρούσεις συμφερόντων, επίδειξη στοιχείων, εγγυοδοσία). Το Μέρος Β' ολοκληρώνεται με το Κεφάλαιο ΙΑ' που περιέχει εξουσιοδοτικές (άρθρο 72) και μεταβατικές (άρθρο 73) διατάξεις του.

Το Μέρος Γ' αφορά στο θεσμό της Διαμεσολάβησης (άρθρα 74 έως 156) και αποτελείται από εννέα (9) Κεφάλαια. Στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 74 έως 76) περιέχεται ο σκοπός, το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής του ως άνω Μέρους. Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 77 έως 88) περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με τη διαδικασία διαμεσολάβησης, την εισαγωγική συνεδρία, την πρόταση επίλυσης του διαμεσολαβητή, το πρακτικό συμφωνίας, την κατάθεση, εκτελεστικότητα και ανάρτηση στην Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Διαμεσολάβησης, τα αποτελέσματά της και τη σύγκρουση συμφερόντων. Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 89 έως 90) περιλαμβάνει μέτρα προώθησης της διαμεσολάβησης, ενώ στο Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 91 έως 122) προβλέπονται πέντε ειδικές μορφές διαμεσολάβησης και ειδικότερα η Οικογενειακή, η Κτηματολογική, η Σχολική, η Πανεπιστημιακή και η Εμπορική (με επιμέρους διατάξεις για καθεμία από αυτές). Το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 123 έως 126) ρυθμίζει την ανάληψη υποθέσεων από διαμεσολαβητές και τις αμοιβές αυτών και των νομικών παραστατών, ενώ στο Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 127 έως 131) περιλαμβάνονται ρυθμίσεις σχετικά με την Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης και

το Μητρώο Εκπαιδευτών. Το Κεφάλαιο Ζ' (άρθρα 132 έως 143) ρυθμίζει ζητήματα εκπαίδευσης και διορισμού διαμεσολαβητών, ενώ περιέχει ειδικότερες (πειθαρχικές και άλλες) ρυθμίσεις για την άσκηση του λειτουργήματος του διαμεσολαβητή. Το Κεφάλαιο Η' (άρθρα 144 έως 153) προβλέπει αναλυτικά ζητήματα κατάρτισης και συνεχούς επιμόρφωσης των διαμεσολαβητών, ενώ το Κεφάλαιο Θ' (άρθρα 154 έως 156) περιέχει εξουσιοδοτικές, μεταβατικές και τελικές διατάξεις ως προς το Μέρος αυτό.

Το Μέρος Δ' αφορά στο θεσμό της Δικαστικής Μεσολάβησης (άρθρα 157 έως 175) και αποτελείται από πέντε (5) Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 157 έως 160) περιλαμβάνει γενικές διατάξεις (σκοπός, αντικείμενο, πεδίο εφαρμογής) σχετικά με τη δικαστική μεσολάβηση. Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 161 έως 168) ρυθμίζει τη διαδικασία αυτής (αίτηση στη γραμματεία Πρωτοδικείου, εισαγωγική συνεδρία, εκούσια διαδικασία πρόταση επίλυσης, εμπιστευτικότητα, συμμετοχή τρίτων), ενώ το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 169 έως 170) ρυθμίζει ζητήματα εκτελεστότητας και έννομες συνέπειες της δικαστικής μεσολάβησης. Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 170 έως 173) περιέχει οργανωτικές διατάξεις, ενώ το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 174 έως 175) περιέχει εξουσιοδοτικές και μεταβατικές διατάξεις ως προς το Μέρος αυτό.

Το Μέρος Ε' (άρθρα 176 έως 188) περιλαμβάνει τροποποιήσεις σε άλλα νομοθετήματα εντός πέντε (5) Κεφαλαίων. Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις αυτές αφορούν τόσο στον ΑΚ (αρ.1514 ΑΚ γονική μέριμνα), όσο και στον ΠΚ (αρ. 169Α ΠΚ ποινική προστασία πρακτικού), και τον ΚπολΔ (αρ.215, 227, 237, 544, 591 και 904 ΚπολΔ). Αφορούν, επίσης, στις αρμοδιότητες ΝΣΚ (αρ. 7 και 16 ν. 4831/2021), την κτηματολογική διαμεσολάβηση (αρ.6 ν. 2664/1998), τη νομική βοήθεια (αρ. 1 ν. 3226/2004) και τη διαιτησία δημοσίων συμβάσεων(αρ. 176 ν. 4412/2016).

Το Μέρος ΣΤ' ρυθμίζει τη σύσταση και λειτουργία του Κέντρου ΕΕΔ Ορεστιάδας (άρθρα 189 έως 202), το Μέρος Ζ' προβλέπει τις καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 203) του υπό επεξεργασία νομοσχεδίου, ενώ με το Μέρος Η' ορίζεται η έναρξη ισχύος αυτού (άρθρο 204).

Επισημαίνεται ότι το υπό διαβούλευση Σχέδιο Νόμου⁴ αναρτήθηκε στην πλατφόρμα της Ανοιχτής Διακυβέρνησης στις 09/09/2026 ώρα 23:41, με καταληκτική ημέρα ώρα ολοκλήρωσης της διαδικασίας στις 24/09/2026 ώρα 9:00. Δηλαδή συνολικά, 14 ημέρες και 9 ώρες. Σημειώνεται ότι, απεστάλη ~~δε~~ στην Ο.Κ.Ε. προς διατύπωση Γνώμης στις 10 Σεπτεμβρίου 2026 από το Τμήμα Β' της Διεύθυνσης Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας της Γενικής Γραμματείας Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων της Προεδρίας της Κυβέρνησης.

Ο χρόνος για την αποδοτική επεξεργασία του νομοθετικού υλικού (σ/ν), που περιέχει 204 άρθρα, σε ένα τόσο καίριο και σύνθετο πεδίο πολιτικής δεν κρίνεται επαρκής για τον αναγνώστη, τους επιστημονικούς και τους κοινωνικούς φορείς. Όπως έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει σε προηγούμενες γνώμες της, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι ο εκ του νόμου προβλεπόμενος χρόνος της διαβούλευσης θα πρέπει να είναι ικανός, ώστε να μπορεί να εκπονηθεί μια πλήρης και συμπεριληπτική γνωμοδότηση, κατόπιν της προβλεπόμενης εκ του νόμου διαδικασίας και των απαραίτητων συνεδριάσεων των οργάνων της. Στις δε περιπτώσεις κατά τις οποίες εισάγεται αναθεωρημένη έκδοση προς ψήφιση στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, θα πρέπει να προβλέπεται επιπλέον χρόνος μιας εβδομάδας για την αξιολόγηση των επικαιροποιημένων προτεινόμενων διατάξεων.

Άλλωστε, σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο της Ο.Κ.Ε. 2232/1994 (άρθρο 2 παρ. 2) ορίζεται ότι η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει τη γνώμη της μέσα σε προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριάντα (30) ημερών και μεγαλύτερη των σαράντα πέντε (45) ημερών από τη γνωστοποίηση σε αυτή του θέματος. Μόνο μετά την πάροδο της προθεσμίας των σαράντα πέντε (45) ημερών η έλλειψη σχετικής γνώμης δεν εμποδίζει τη λήψη σχετικής απόφασης. Στο επόμενο εδάφιο του ίδιου άρθρου αναφέρεται η δυνατότητα σύντμησης της εν λόγω προθεσμίας σε δεκαπέντε μέρες, **μόνο όμως σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις**.

Το συγκεκριμένο σχέδιο νόμου δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί αν εμπίπτει στην κατηγορία του εξαιρετικά κατεπείγοντος, καθώς αφενός τίποτα σχετικό δεν αναφέρεται ούτε στο περιεχόμενο του, ούτε στην σχετική αλληλογραφία που το

⁴ <https://www.opengov.gr/yne/?p=5739>

συνοδεύει, ενώ δεν μπορεί να διαγνωσθεί τέτοια επείγουσα περίπτωση με άλλον τρόπο. Δεδομένου μάλιστα ότι, το αντικείμενό του ρυθμίζεται ήδη από υφιστάμενα νομοθετήματα, δεν προκύπτει λόγος κατεπείγοντος.

Με βάση τα παραπάνω, η Ο.Κ.Ε. υιοθετεί την ανάγκη συγκέντρωσης και συστηματοποίησης των σχετικών κανόνων σε ενιαίο «Κώδικα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών», καθώς δύναται να συμβάλει στην ασφάλεια δικαίου, στη σαφήνεια του θεσμικού πλαισίου και στην εμπέδωση του θεσμού της διαμεσολάβησης. Παράλληλα, εκφράζει στην παρούσα γνωμοδότηση επιφυλάξεις ως προς συγκεκριμένες, αλλά σημαντικές σημειακές παρεμβάσεις του νομοσχεδίου και καλεί την πολιτεία να επανεξετάσει και να αναθεωρήσει τις εν λόγω διατάξεις κατά τα κατωτέρω ειδικώς αναφερόμενα. Σημειώνει ότι η αξιολόγηση του νέου πλαισίου είναι απαραίτητο να γίνει με γνώμονα όχι μόνο την ταχύτητα επίλυσης των διαφορών, αλλά και τη διατήρηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της διαμεσολάβησης και την εξασφάλιση πραγματικής και ισότιμης πρόσβασης των πολιτών σε αυτή. Τονίζει, δε, την σημασία της ουσιαστικής διενέργειας του κοινωνικού διαλόγου (ιδίως μέσω της Ο.Κ.Ε. ως συνταγματικά κατοχυρωμένου και αναγνωρισμένου φορέα), ως εν δυνάμει εγγυητή της πρακτικής αποτελεσματικότητας των υπό ψήφιση ρυθμίσεων και αρωγό σε κάθε προσπάθεια προς το σκοπό της καλής νομοθέτησης.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί βασικό πυλώνα του κράτους δικαίου, της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι, η αποτελεσματικότητα των δικαστικών συστημάτων εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Στην Ελλάδα, το πρόβλημα της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών και της ταχύτητας απονομής δικαιοσύνης παραμένει ιδιαίτερα έντονο, παρά τις μεταρρυθμίσεις που εισάχθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη.

Σε διεθνές επίπεδο, τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας καταδεικνύουν τις επιπτώσεις των καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης στο οικονομικό περιβάλλον, την ασφάλεια δικαίου και το επενδυτικό προφίλ της χώρας. Τα τελευταία στοιχεία της έκθεσης B - Ready (2024) μαρτυρούν ότι ενώ η Ελλάδα δεν φείδεται ποιοτικής και ολοκληρωμένης νομοθεσίας, ωστόσο οι δείκτες που αφορούν την ταχύτητα απονομής δικαιοσύνης, την ψηφιοποίηση, οι καθυστερήσεις στην έφεση και την εκτέλεση αποφάσεων υπολείπονται σημαντικά και επιβαρύνουν την ασφάλεια δικαίου και υποβαθμίζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η Subnational B-READY in Greece⁵ το 2025 εξετάζει έξι ελληνικές πόλεις και καταγράφει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε 3 δείκτες. Ο συνολικός δείκτης για την επίλυση διαφορών στο σύνολο των τριών δεικτών ήταν 70,8/100 στον πρώτο, 37,2/100 στον δεύτερο και 67,5/100 στον τρίτο για την Αλεξανδρούπολη, ενώ οι αντίστοιχες συνολικές επιδόσεις ήταν 62,1 στην Αθήνα, 58,4 στο Ηράκλειο, 70,8 στη Λάρισα και 67,1 στην Πάτρα. Η Παγκόσμια Τράπεζα επισημαίνει επίσης ότι οι χρόνοι δικαστικής επίλυσης στις έξι πόλεις κυμαίνονται περίπου από 905 έως 1.410 ημέρες, αναδεικνύοντας τη διάρκεια των διαδικασιών ως βασικό ζήτημα

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁶, το 2024 ο εκτιμώμενος χρόνος επίλυσης των πολιτικών και εμπορικών διαφορών σε πρώτο βαθμό ήταν 737 ημέρες, έναντι 771 ημερών το 2023, και παρέμενε ο υψηλότερος στην ΕΕ. Παράλληλα, ο δείκτης εκκαθάρισης υποθέσεων (clearance rate) μειώθηκε στο 81%, γεγονός που σημαίνει ότι τα δικαστήρια δεν κατόρθωσαν να διεκπεραιώσουν το σύνολο των νέων υποθέσεων που εισήλθαν στο σύστημα.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης αξιολογείται μέσω του EU Justice Scoreboard, το οποίο εξετάζει, μεταξύ άλλων, τη διάρκεια των διαδικασιών, τα ποσοστά εκκαθάρισης, την ψηφιοποίηση, την ανεξαρτησία και την ποιότητα των δικαστικών συστημάτων. Το 2025, για παράδειγμα, 18 κράτη-μέλη παρουσίαζαν ποσοστό εκκαθάρισης άνω του 97% στις

⁵ <https://www.worldbank.org/en/regulatoryefficiency/economy/greece>

⁶ https://commission.europa.eu/document/download/8e843f2c-bc14-43a2-9274-58fa94ecbea7_en?filename=2026%20Rule%20of%20Law%20Report%20-%20Country%20Chapter%20abstracts%20and%20recommendations.pdf

πολιτικές και εμπορικές υποθέσεις, γεγονός που δείχνει ότι σε μεγάλο μέρος της ΕΕ τα δικαστήρια μπορούν να διαχειρίζονται σε γενικές γραμμές τις εισερχόμενες υποθέσεις. Άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι η έγκαιρη απονομή δικαιοσύνης δεν αποτελεί μόνο ζήτημα προστασίας των δικαιωμάτων, αλλά συνδέεται άμεσα και με την οικονομική δραστηριότητα, την ασφάλεια δικαίου, τις επενδύσεις και τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς.

Στην Ελλάδα, η ψηφιοποίηση αποτελεί σημαντικό μέρος της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας: το 2026 το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων είχε ήδη αναπτυχθεί στο 96% των πολιτικών δικαστηρίων, ενώ προωθείται η πλήρης εφαρμογή του ηλεκτρονικού φακέλου. Παράλληλα, οι μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων με μεταφορά ορισμένων μη αμφισβητούμενων διαδικασιών σε δικηγόρους και συμβολαιογράφους, καθώς και αλλαγές στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον αποκτά ιδιαίτερη σημασία η διαιτησία και η Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών. Η ΕΕΔ μπορεί ιδίως να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς τη δικαστική προστασία, επιτρέποντας στα μέρη να επιλύουν ορισμένες διαφορές ταχύτερα, με μικρότερο κόστος και με μεγαλύτερο περιθώριο συμμετοχής στη διαμόρφωση της λύσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ενισχύσει θεσμικά τη διαμεσολάβηση και την εξωδικαστική επίλυση διαφορών, ενώ η Ελλάδα έχει προωθήσει αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της προσπάθειας μείωσης του δικαστικού φόρτου. Η σημασία της ΕΕΔ, βρίσκεται στη δημιουργία ενός πολυεπίπεδου συστήματος απονομής δικαιοσύνης, όπου η δικαστική απόφαση συνυπάρχει με μηχανισμούς συναινετικής επίλυσης. Η πρόκληση για την Ελλάδα και την ΕΕ είναι να εξασφαλίσουν ότι οι μηχανισμοί αυτοί είναι οικονομικά προσιτοί, ποιοτικοί, ανεξάρτητοι και πραγματικά προσβάσιμοι σε πολίτες και επιχειρήσεις, ώστε η ταχύτητα επίλυσης των διαφορών να συμβαδίζει με την προστασία των δικαιωμάτων και την ισότιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι το υπό εξέταση Σχέδιο Νόμου, δεν περιορίζεται σε μία απλή κωδικοποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας. Αφενός, προβαίνει σε μία «συστέγαση» ανομοιογενών θεσμών, ήτοι της διαιτησίας και της διαμεσολάβησης. Η διαιτησία αποσκοπεί στην επίλυση της διαφοράς **από τρίτον**, τον διαιτητή, με απόφαση τα αποτελέσματα της οποίας εξομοιώνονται με αυτά της δικαστικής, ενώ η διαμεσολάβηση αποσκοπεί στην επίλυση της διαφοράς **από τα ίδια τα μέρη με τη μεσολάβηση τρίτου. Η διαφορά είναι θεμελιώδης και θα μπορούσε να είναι επαρκής λόγος για τη μη συμπερίληψη των δύο θεσμών στο ίδιο σχέδιο νόμου.** Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να είναι σαφές τουλάχιστον ότι τα άρθρα 4 έως και 10 και 12 έως και 15 **δεν εφαρμόζονται στη διαιτησία**, διότι η ρύθμισή τους δεν συνάδει με τον θεσμό, καθώς δεν υπάρχει λειτουργική συσχέτιση μεταξύ αυτής και των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών.

Αφετέρου, το υπό εξέταση Σχέδιο Νόμου εισάγει σημαντικές θεσμικές μεταβολές ως προς το πεδίο της υποχρεωτικής προδικαστικής προσφυγής σε εναλλακτική επίλυση διαφορών, σε διαμεσολάβηση ή δικαστική μεσολάβηση, την εισαγωγική συνεδρία, τον ρόλο του διαμεσολαβητή, τις συνέπειες της απόρριψης πρότασης επίλυσης, τα οικονομικά κίνητρα και τις κυρώσεις, την ψηφιοποίηση της διαδικασίας, την εκπαίδευση, πιστοποίηση και διαβάθμιση των διαμεσολαβητών και τις ειδικές μορφές διαμεσολάβησης.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η συστηματική πλέον ρύθμιση ειδικών πεδίων, μεταξύ των οποίων η οικογενειακή, η κτηματολογική, η σχολική και η εμπορική διαμεσολάβηση. Το Σχέδιο περιλαμβάνει, μάλιστα, για τη σχολική διαμεσολάβηση ένα ολοκληρωμένο πλέγμα διατάξεων από το άρθρο 103 έως το άρθρο 111 και για την εμπορική διαμεσολάβηση τα άρθρα 120 έως 122.

Η κατάρτιση ενός ενιαίου και συνεκτικού θεσμικού πλαισίου για τις εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών και ειδικότερα για τη διαμεσολάβηση αποτελεί κατ' αρχήν σημαντική μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία. Η συγκέντρωση διάσπαρτων ρυθμίσεων, η πρόβλεψη ειδικών μορφών διαμεσολάβησης, η

αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και η συστηματικότερη οργάνωση της εκπαίδευσης και των μητρώων μπορούν να ενισχύσουν την αναγνωρισιμότητα και την αξιοπιστία του θεσμού.

Ακριβώς όμως για το λόγο αυτό -όπως έχει επισημανθεί από την Ο.Κ.Ε. και σε προηγούμενες Γνώμες της- απαραίτητη κρίνεται στο πλαίσιο τήρησης των κανόνων της καλής νομοθέτησης η παροχή επαρκούς χρόνου για την διαβούλευση επί προτεινόμενων νομοθετημάτων ή/ και τροποποιήσεων αυτών (ιδίως Κωδίκων οι οποίοι πρέπει να αντιμετωπίζονται ως σύστημα κανόνων δικαίου με συνοχή, σαφήνεια, συνεκτικότητα και πληρότητα). Η Ο.Κ.Ε. επαναλαμβάνει δε και στο πλαίσιο της παρούσας Γνώμης την θέση της ότι τόσο τα εξολοκλήρου νέα νομοθετήματα, όσο οι τυχόν προτεινόμενες τροποποιήσεις σε υφιστάμενες διατάξεις, όσο και οι τυχόν προτεινόμενες τροποποιήσεις σε υφιστάμενες διατάξεις, όσο και οι τυχόν προτεινόμενες τροποποιήσεις σε υφιστάμενες διατάξεις θα πρέπει να συνοδεύονται εγκαίρως από πλήρη αιτιολογική έκθεση και έκθεση ανάλυσης συνεπειών της ρύθμισης, καθώς και να έχουν την απαραίτητη επιστημονική τεκμηρίωση, την οποία εγγυώνται οι νομοπαρασκευαστικές επιτροπές. Η δε έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους επί των σχεδίων νόμου μπορεί να αποτελέσει βαρόμετρο των οικονομικών επιπτώσεων της εκάστοτε ρύθμισης.⁷

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και σε αυτήν την περίπτωση η παράλειψη έγκαιρης ανάρτησης/γνωστοποίησης αιτιολογικής έκθεσης/έκθεσης ανάλυσης συνεπειών παράλληλα με την ανάρτηση/γνωστοποίηση του νομοσχεδίου δυσχεραίνει περαιτέρω την έγκυρη και έγκαιρη αξιολόγηση των προτεινόμενων διατάξεων και τη δυνατότητα να καταστεί κατανοητός ο σκοπός αυτών και το κατεπείγον της διαδικασίας διαβούλευσης, η οποία είναι απαραίτητο ιδίως στο πλαίσιο κατάρτισης ενός Κώδικα να είναι εκτενής. Σημειώνεται, δε, ότι όσον αφορά το υπό επεξεργασία νομοσχέδιο η απαραίτητη Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης, για ακόμη μία φορά, απεστάλη στην Ο.Κ.Ε. με μεγάλη καθυστέρηση, ήτοι μόλις στις 21-09-2026.

⁷

https://oke.gr/sites/default/files/372-oke-gnomi_shn_yp._dikaiosynis-eniaio_psifiako_mitroo_diafthoras.pdf

Επί της ουσίας αναλυτικότερα, το Σχέδιο Νόμου και ειδικά στα άρθρα για τη διαμεσολάβηση εισάγονται σημαντικές προβλέψεις που φαίνεται να κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, όπως η θέσπιση οικονομικών κινήτρων και φορολογικών απαλλαγών υπέρ της διαμεσολάβησης (όπου βεβαίως υφίσταται περιθώριο και περαιτέρω βελτίωσης) με απαλλαγή πρακτικών και διαδικαστικών πράξεων από τέλη, δικαστικό ένσημο και το Ψηφιακό Τέλος Συναλλαγής (άρθρο 90), η ρητή αναγνώριση και οργάνωση της εμπορικής διαμεσολάβησης (άρθρα 120-122) μέσω επιμελητηρίων και επαγγελματικών ή επιστημονικών φορέων και η αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου ποιότητας μέσω της Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης, των Μητρώων Διαμεσολαβητών και της εκπαίδευσης και διαπίστευσης διαμεσολαβητών (άρθρα 127-153), καθώς συνιστούν κρίσιμη προϋπόθεση για την εμπιστοσύνη της αγοράς στον θεσμό.

Θετικά αξιολογείται, επίσης, η πρόθεση ενίσχυσης της δικαστικής μεσολάβησης, οι στόχοι αυτοί, όμως, πρέπει να υπηρετηθούν με ρυθμίσεις σαφείς, εφαρμόσιμες και ανάλογες προς τις πραγματικές ανάγκες των εμπλεκομένων και της δικαστηριακής πρακτικής.

Την ίδια στιγμή όμως οι προτεινόμενες διατάξεις εμφανίζουν σημαντικές δυσχέρειες, καθώς εισάγουν στη διαδικασία έντονα δικονομικά χαρακτηριστικά, τα οποία δεν συνάδουν πάντοτε με τη φύση και τον σκοπό του θεσμού. Η πρόβλεψη αυστηρών προθεσμιών, τυπικών διαδικασιών και στοιχείων υποχρεωτικότητας ενδέχεται να περιορίσει την ιδιωτική αυτονομία και την ελεύθερη βούληση των μερών, αρχές που αποτελούν βασικά γνωρίσματα της διαμεσολάβησης.

Το νομοσχέδιο εν γένει διακηρύσσει ως στόχο την επιτάχυνση της δικαιοσύνης μέσω της διαμόρφωσης ενός συνεκτικού πλαισίου εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών. Στην πράξη όμως διαμορφώνει ένα ιδιαίτερα σύνθετο τοπίο διαφορετικών, υποχρεωτικών ή εθελοντικών επιλογών, με την αίσθηση που διαμορφώνεται να οδηγεί στην εκτίμηση ότι τελικά σε ό,τι αφορά ιδιαίτερα στις εμπορικές διαφορές ενδέχεται να αυξηθεί τόσο το κόστος όσο και ο χρόνος επίλυσης των διαφορών.

Εξάλλου, η διαμεσολάβηση αντλεί σημαντικό μέρος της αποτελεσματικότητάς της από την ευελιξία της διαδικασίας. Η λεπτομερής νομοθετική ρύθμιση κάθε σταδίου και η σύνδεσή του με προθεσμίες, υποχρεωτικές ενέργειες, κυρώσεις και δικονομικές συνέπειες μπορεί να οδηγήσει σταδιακά σε μία «δικονομοποίηση» της διαμεσολάβησης, η οποία δεν είναι συμβατή με τη φύση του θεσμού.

Παράλληλα, η «δικονομοποίηση» αυτή σε συνδυασμό με τυχόν ελλιπή πρόβλεψη περί αναλογικής επιβολής κυρώσεων, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποτρεπτικά καθιστώντας τη διαμεσολάβησης γραφειοκρατικό βάρος, αντί μια χρήσιμη κα ελκυστική επιλογή.

Αναλυτικότερα, η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι το ίδιο το σχέδιο του Κώδικα είναι πολύ ευρύτερο από μια απλή κωδικοποίηση της διαμεσολάβησης, αφού εισάγει α) υποχρεωτική προδικαστική διαδικασία για σημαντικό εύρος διαφορών, β) ειδικές μορφές διαμεσολάβησης και δικαστικής μεσολάβησης, γ) νέα κίνητρα και κυρώσεις, δ) ψηφιακή πύλη, ε) νέο σύστημα μητρώων και διαβάθμισης των διαμεσολαβητών, και δ) πειθαρχικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Ήδη δε από την πρώτη ανάγνωση εντοπίζονται ορισμένα ζητήματα τα οποία ενδέχεται να αποτελέσουν τροχοπέδη στην αποτελεσματική εφαρμογή του υπό επεξεργασία Κώδικα. Ειδικότερα : i) η πολύ μεγάλη διεύρυνση της υποχρεωτικής προδικαστικής προσφυγής, ii) η σχέση υποχρεωτικότητας και εθελοντικού χαρακτήρα της διαμεσολάβησης, iii) η νέα δυνατότητα του διαμεσολαβητή να υποβάλλει πρόταση επίλυσης και οι συνέπειες της απόρριψής της, iv) η προστασία της εμπιστευτικότητας, v) η οικονομική επιβάρυνση των μερών και vi) η διαβάθμιση των διαμεσολαβητών, αποτελούν τέτοια παραδείγματα.

Από την ανάγνωση των άρθρων του Σχεδίου Νόμου αναδεικνύονται ακόμη εντονότερα κάποιοι προβληματισμοί/αντιφάσεις αναφορικά με το ρόλο του διαμεσολαβητή. Πιο συγκεκριμένα, εάν αντιπαραβληθεί ο ρόλος που αποδίδεται στον διαμεσολαβητή ενδεικτικά πχ με το **άρθρο 3 στοιχ. ιστ'** του Κώδικα, η αντίφαση αυτή γίνεται πιο αντιληπτή: Ο διαμεσολαβητής δεν μπορεί να έχει δυνατότητα διορισμού πραγματογνώμονα, αφού δεν είναι δικαστής, ούτε διαιτητής για να μπορεί να «διορίζει». Πρόκειται για σύγχυση μεταξύ διαμεσολάβησης και

διαιτησίας. Η συμμετοχή πραγματογνώμονα στην διαμεσολάβηση μπορεί να γίνει μόνο κατόπιν συμφωνίας των μερών και διέπεται από την διάταξη του άρθρου 11 του Κώδικα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών.

Ομοίως, με το **άρθρο 81** ο διαμεσολαβητής απομακρύνεται από τον κατεξοχήν υποστηρικτικό και ουδέτερο ρόλο του και αποκτά χαρακτηριστικά οιονεί δικαιοδοτικού οργάνου, καθώς καλείται να διατυπώσει συγκεκριμένη πρόταση επίλυσης της διαφοράς, η απόρριψη της οποίας μπορεί να συνδεθεί με δυσμενείς συνέπειες για τα μέρη. Μία τέτοια μετατόπιση είναι ικανή να επηρεάσει την εμπιστοσύνη των μερών προς το πρόσωπο και τη λειτουργία του διαμεσολαβητή και να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς την ουδετερότητα και την αμεροληψία του, υπονομεύοντας τελικά τις ίδιες τις προϋποθέσεις επιτυχίας της διαμεσολάβησης.

Η διαμεσολάβηση, ως εκ της φύσεως και του σκοπού της, είναι απαραίτητο να παραμένει μία διαδικασία υποστηρικτική και διευκολυντική για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, στην οποία τα ίδια τα μέρη διατηρούν την ευθύνη και την ελευθερία διαμόρφωσης της λύσης. Δεν είναι σκόπιμο να εξελίσσεται ούτε σε ένα πρόσθετο υποχρεωτικό δικονομικό στάδιο πριν ή κατά τη διάρκεια της δίκης, ούτε -πολύ περισσότερο- σε διαδικασία στην οποία δημιουργείται έμμεση πίεση για την επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος. Υπό το πρίσμα αυτό, προβληματισμό, επίσης, προκαλεί η σύνδεση της μη αποδοχής της πρότασης του διαμεσολαβητή με δυσμενείς οικονομικές συνέπειες, έστω και μέσω της κατανομής ή της επαύξησης της δικαστικής δαπάνης, όπως προβλέπεται στο **άρθρο 81 παρ. 6** σε συνδυασμό με το **άρθρο 89 παρ. 1**. Η επιλογή αυτή ενδέχεται να προσδώσει στην πρόταση του διαμεσολαβητή χαρακτήρα έμμεσης πίεσης προς τα μέρη, ο οποίος δύσκολα συμβιβάζεται με την ελεύθερη και συναινετική διαμόρφωση της λύσης που βρίσκεται στον πυρήνα του θεσμού της διαμεσολάβησης.

Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί και η ρύθμιση του άρθρου 89 παρ. 1, σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο καλείται, μετά την έκδοση της κρίσης του επί της ουσίας της διαφοράς, να εξετάσει κατά πόσον το περιεχόμενο της απόφασής του συμπίπτει, εν όλω ή εν μέρει, με πρόταση επίλυσης που είχε προηγουμένως

διατυπωθεί στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης και δεν έγινε αποδεκτή από κάποιο από τα μέρη. Η διαπίστωση αυτή συνδέεται περαιτέρω με δυσμενείς συνέπειες ως προς την κατανομή της δικαστικής δαπάνης για το μέρος που είχε απορρίψει την πρόταση του διαμεσολαβητή. Με τον τρόπο αυτό, όμως, η ελεύθερη επιλογή ενός μέρους να μη συναινέσει στην προτεινόμενη λύση αποκτά εκ των υστέρων οικονομικό και δικονομικό κόστος, γεγονός που προσδίδει στη σχετική ρύθμιση έντονα αποτρεπτικό, αν όχι κυρωτικό, χαρακτήρα.

Περαιτέρω, η σύνδεση της δικαστικής απόφασης με το περιεχόμενο πρότασης που διατυπώθηκε κατά τη διαμεσολάβηση δημιουργεί σοβαρό ζήτημα ως προς τη σαφή διάκριση μεταξύ της διαμεσολαβητικής και της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Αντί να ενισχύει τον θεσμό, η συγκεκριμένη επιλογή ενδέχεται να αποδυναμώσει την εμπιστοσύνη των μερών στη διαμεσολάβηση, καθώς η πρόταση του διαμεσολαβητή παύει να αποτελεί απλώς ένα εργαλείο διευκόλυνσης της συναινετικής επίλυσης και αποκτά δυνητική σημασία για τη μεταγενέστερη δικαστική μεταχείριση του μέρους που την απέρριψε. Υπό την έννοια αυτή, η διάταξη όχι μόνο απομακρύνεται από τον εθελούσιο και συναινετικό χαρακτήρα της διαμεσολάβησης, αλλά ενδέχεται τελικά να λειτουργήσει αντίθετα προς τον ίδιο τον σκοπό της, καθιστώντας τα μέρη περισσότερο επιφυλακτικά απέναντι στη διαδικασία και στον διαμεσολαβητή.

Επιπλέον, προς αποφυγή παρερμηνειών απαραίτητο κρίνεται να εξαιρεθούν ρητά από την υποχρεωτική προδικαστική προσφυγή σε διαμεσολάβηση οι εργατικές διαφορές, δεδομένου ότι ο εργαζόμενος δεν δύναται να παραιτηθεί των εργασιακών δικαιωμάτων του και επομένως δεν έχει και εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς, εφόσον το σχετικό άρθρο 19 παρ. 1 περ. β' του Κώδικα παραπέμπει σε σιωπηρή επέκταση του υποχρεωτικού μηχανισμού στις εργατικές διαφορές, αλλά χωρίς να διευκρινίζει κάτι περισσότερο. Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε ρύθμιση περί δυνατότητας εναλλακτικής επίλυσης (ακόμα και στο πλαίσιο συμφωνίας των μερών) στο πεδίο των εργατικών διαφορών, (ακόμα δηλαδή και σε επίπεδο ζητημάτων που δεν εμπίπτουν σε διατάξεις δημοσίας τάξης και για τα οποία υφίσταται εξουσία διάθεσης) δεν θεωρείται σκόπιμο να αποτελεί

αντικείμενο του παρόντος νομοσχεδίου, ιδίως λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του εργατικού δικαίου ως πρωτίστως και κατεξοχήν προστατευτικού δικαίου.

Τέλος, **όσον αφορά την υπαγωγή των καταναλωτικών διαφορών** στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του υπό επεξεργασία νομοσχεδίου είναι σημαντικό, προκειμένου να αποφευχθεί πιθανός κίνδυνος αλληλεπικαλύψεων διατάξεων, οι διατάξεις αυτές να επανεξεταστούν και να διαμορφωθούν καταλλήλως κατόπιν συνεκτίμησης και εναρμόνισής τους προς το πεδίο εφαρμογής και το περιεχόμενο της Οδηγίας ΕΕ 2025/2647 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2025 (για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/11/ΕΕ για την εναλλακτική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2015/2302, (ΕΕ) 2019/2161 και (ΕΕ) 2020/1828 μετά τη διακοπή της λειτουργίας της ευρωπαϊκής πλατφόρμας ηλεκτρονικής επίλυσης διαφορών), η οποία αναμένεται να ενσωματωθεί σύντομα στην ελληνική έννομη τάξη (και πάντως έως τις 20.3.2028).

Στη συγκεκριμένη ενότητα αξιολογούνται οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του υπό επεξεργασία νομοσχεδίου με ανάλυση κατ' άρθρο.

ΜΕΡΟΣ Α' ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΣΚΟΠΟΣ, ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Άρθρο 1- Σκοπός

Δεδομένης της ουσιώδους διαφοροποίησης της διαιτησίας από τις ρυθμιζόμενες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και προς αποφυγή συγχύσεων, προτείνεται η σαφής διάκρισή τους ως ακολούθως:

«Σκοπός του παρόντος Κώδικα είναι η θέσπιση ενιαίου και συνεκτικού πλαισίου για τη διαιτησία και την εφαρμογή μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των μερών, την ενίσχυση της εμπιστοσύνης στη λειτουργία των σχετικών διαδικασιών, τη συμβολή στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την εν γένει βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης».

Άρθρο 2- Αντικείμενο

Για τους ίδιους ως άνω λόγους και επειδή δεν υφίσταται λογική ή λειτουργική συσχέτιση μεταξύ της διαιτησίας και της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση:

«Αντικείμενο του παρόντος Κώδικα αποτελεί η ρύθμιση της διαιτησίας και των μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, ο ορισμός των γενικών αρχών και των κανόνων λειτουργίας τους, η μεταξύ τους λειτουργική συσχέτιση, καθώς και ο καθορισμός των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών».

Άρθρο 3- Ορισμοί

Για τους ίδιους ως άνω λόγους προτείνονται οι ακόλουθες αλλαγές:

α) Ως «διαιτησία» νοείται η διαδικασία¹, η οποία διεξάγεται είτε υπό την οργανωτική ευθύνη και σύμφωνα με τους κανόνες οργανισμού θεσμικής διαιτησίας είτε ως *ad hoc* διαιτησία, βάσει συμφωνίας διαιτησίας και σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα και περατώνεται με την έκδοση δεσμευτικής απόφασης.

Περαιτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κύρος της διαιτητικής ρήτηρας δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη συγκρότηση διαιτητικού δικαστηρίου. Επομένως, αν η ρήτρα δεν είναι έγκυρη, το δικαστήριο απορρίπτει τη διαιτητική αγωγή λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας, χωρίς να θίγεται το κύρος της συγκρότησης του ίδιου του διαιτητικού δικαστηρίου, όπως και το κύρος της συμφωνίας διαιτητικών υπηρεσιών (πρβλ. άρθ. 42). Προς αποφυγή παρανοήσεων προτείνεται αναδιατύπωση ως ακολούθως:

«β) Ως «διαιτητικό δικαστήριο» νοείται το όργανο επίλυσης διαφορών, που αποτελείται από έναν (1) ή περισσότερους διαιτητές και το οποίο επιλαμβάνεται διαφορών που ~~υπάγονται σε διαιτησία βάσει έγκυρης συμφωνίας διαιτησίας~~ ενώπιόν του».

Ο ορισμός της «**ιδιωτικής διαφοράς**» δεν είναι επιστημονικά δόκιμος, συνεπώς προτείνεται η διαγραφή της φράσης «εφόσον το δικαίωμα αυτό υπόκειται σε ελεύθερη διάθεση κατά το ουσιαστικό δίκαιο». Βλ. και ορθή διατύπωση στο άρθ. 23 παρ. 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Άρθρο 5 – Γενικές αρχές / αυτονομία των μερών και καλή πίστη

Η αρχή της αυτονομίας των μερών προϋποθέτει ότι τα μέρη βρίσκονται σε θέση να συμμετέχουν ουσιαστικά και ισότιμα στη διαδικασία. Στις καταναλωτικές διαφορές η τυπική ισότητα δεν συνεπάγεται πάντοτε πραγματική ισορροπία, λόγω της οικονομικής, πληροφοριακής και διαπραγματευτικής υπεροχής που μπορεί να διαθέτει ο προμηθευτής.

Προτείνεται, συνεπώς, η προσθήκη γενικής αρχής σύμφωνα με την οποία:

«Κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την πραγματική ισότητα των μερών και την αποτροπή εκμετάλλευσης ουσιώδους οικονομικής, πληροφοριακής ή διαπραγματευτικής ανισορροπίας, ιδίως όταν ένα από τα μέρη είναι καταναλωτής.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ ΑΡΧΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Άρθρο 13 – Επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας επίλυσης της διαφοράς

Τα προβλεπόμενα στο παραπάνω άρθρου αναφορικά με την επιλογή μεθόδου εναλλακτικής επίλυσης διαφορών βάσει της οικονομικής αξίας της διαφοράς, εγείρει προβληματισμό ως προς την αποτελεσματικότητα της ρύθμισης. Ειδικότερα, η ως άνω ρύθμιση που προκρίνει με κατευθυντήρια οδηγία τη διαμεσολάβηση για αντικείμενο έως 250.000€, ενώ τη διαιτησία για άνω των 250.000€ αυτοαναιρείται ως προς το σκοπό του προτείνοντας μια μέθοδο πολύ πιο ακριβή για τον πολίτη και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε κάθε περίπτωση ο δογματικός αυτός διαχωρισμός με βάση το ποσό περιορίζει την αυτονομία των μερών, καθώς η διαμεσολάβηση ως γνωστόν εφαρμόζεται διεθνώς με επιτυχία και σε μεγάλες εμπορικές διαφορές.

Πιο συγκεκριμένα, η επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας εναλλακτικής επίλυσης δεν κρίνεται σκόπιμο να συναρτάται πρωτίστως με το χρηματικό αντικείμενο της διαφοράς. Η αξία της απαίτησης δεν αποτυπώνει κατ' ανάγκην τη φύση και την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, τη σχέση μεταξύ των μερών ή τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Συνεπώς, η επιλογή της διαμεσολάβησης ή δικαστικής μεσολάβησης για τον πολίτη βάσει της οικονομικής αξίας της διαφοράς για διαφορές με αξία αντικειμένου έως διακόσιες πενήντα χιλιάδες (250.000) ευρώ δεν συνάδει ουδόλως με τη φιλοσοφία του ίδιου του θεσμού.

Για τον πολίτη, το ουσιαστικό όφελος έγκειται στη δυνατότητα επιλογής μιας διαδικασίας προσαρμοσμένης στη δική του υπόθεση και όχι σε ένα γενικό χρηματικό κριτήριο. Η διαμεσολάβηση μπορεί να του προσφέρει τη δυνατότητα να

συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση της λύσης, να εξετάσει περισσότερες επιλογές διευθέτησης και, εφόσον επιτευχθεί συμφωνία, να περιορίσει τον χρόνο, το κόστος και την αβεβαιότητα που ενδέχεται να συνεπάγεται η συνέχιση της αντιδικίας. Τα οφέλη αυτά δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από το ύψος της απαίτησης, αλλά κυρίως από την καταλληλότητα της διαδικασίας για τη συγκεκριμένη διαφορά και από την ελεύθερη συμμετοχή των μερών.

Προτείνεται, συνεπώς, το άρθρο 13 να κατοχυρώνει με σαφήνεια την ελευθερία επιλογής των μερών, χωρίς να δημιουργεί την εντύπωση ότι η διαμεσολάβηση προορίζεται κυρίως για διαφορές μικρότερης οικονομικής αξίας. Τα μέρη έχουν την ελευθερία να επιλέγουν τη διαδικασία επίλυσης της διαφοράς τους, ανεξάρτητα από την οικονομική της αξία. Στην πράξη, η διαμεσολάβηση επιλέγεται συχνά για εμπορικές διαφορές μεγάλου αντικειμένου, καθώς μπορεί να προσφέρει ταχύτερη και οικονομικότερη επίλυση, με αμοιβαία αποδεκτή συμφωνία που ευνοεί τη διατήρηση της επιχειρηματικής συνεργασίας.

Άρθρο 14- Εξαιρέσεις λόγω φύσης της διαφοράς

Χρήσιμη εξειδίκευση θα αποτελούσε μια ρητή αναφορά στο άρθρο 14 περί ασφαλιστικών δικλείδων στις εργατικές διαφορές για την περίπτωση εκούσιας προσφυγής με την πρόβλεψη:

α) ακυρότητας προκαταβολικών ρητρών: Κάθε ρήτρα υπαγωγής σε διαμεσολάβηση που ενσωματώνεται στη σύμβαση πρόσληψης ή πριν από τη γέννηση της συγκεκριμένης διαφοράς είναι απολύτως άκυρη.

β) απαγόρευσης κάθε άμεσης ή έμμεσης αποδυνάμωσης της δημόσιας προστασίας: Η προσφυγή στη διαμεσολάβηση δεν αναστέλλει, δεν υποκαθιστά και δεν περιορίζει το δικαίωμα του εργαζομένου να προσφεύγει ατελώς στην Επιθεώρηση Εργασίας για την άσκηση των ελεγκτικών και κυρωτικών της αρμοδιοτήτων, ούτε θίγει την προνομιακή πρόσβασή του στα Δικαστήρια με τη διαδικασία των εργατικών διαφορών.

Άρθρο 18 – Χρηματική κύρωση για αποχή από εισαγωγική συνεδρία

Η πρόβλεψη χρηματικής κύρωσης για την αδικαιολόγητη μη συμμετοχή πρέπει να συνοδεύεται από αυξημένες εγγυήσεις αναλογικότητας, ώστε η κύρωση να μην καταλήγει σε δυσανάλογο περιορισμό της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και να μη λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς το θεσμό της διαμεσολάβησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΕ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Άρθρο 19 - Υπαγόμενες διαφορές

Όσον αφορά την παραπάνω ρύθμιση, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί απαραίτητη:

Α) Την αποσαφήνιση της εξουσίας διάθεσης των δημόσιων φορέων και του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 19 ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις.

Η ρύθμιση του άρθρου 19 κινείται προς θετική κατεύθυνση, καθώς διευρύνει και προσδιορίζει τις κατηγορίες διαφορών που υπάγονται στην υποχρεωτική προδικασία της διαμεσολάβησης. Για να καταστεί, ωστόσο, η εφαρμογή της ουσιαστική και αποτελεσματική στην πράξη, κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστούν δύο επιμέρους ζητήματα, τα οποία διαφορετικά ενδέχεται να οδηγήσουν σε διαφορετικές ερμηνείες ή ακόμη και σε αποδυνάμωση της προβλεπόμενης διαδικασίας.

Εξουσία διάθεσης του Ελληνικού Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ.

Η παράγραφος 2 προβλέπει την υπαγωγή στην υποχρεωτική διαμεσολάβηση των διαφορών που αφορούν στις πρώτες κτηματολογικές εγγραφές και στις οποίες εμπλέκεται το Ελληνικό Δημόσιο. Η πρόβλεψη αυτή, προκειμένου να αποκτήσει πραγματικό περιεχόμενο, θα πρέπει να συνοδεύεται από σαφή ρύθμιση ως προς την εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς.

Στην πράξη, η επίκληση από δημόσιους φορείς της έλλειψης σχετικής εξουσίας μπορεί να οδηγήσει σε τυπική μόνο συμμετοχή στη διαδικασία, χωρίς πραγματική δυνατότητα διαπραγμάτευσης και επίτευξης συμφωνίας. Με τον τρόπο

αυτό υπάρχει κίνδυνος η υποχρεωτική προδικασία να περιοριστεί σε μία διαδικαστική διατύπωση, χωρίς ουσιαστική συμβολή στην εξωδικαστική επίλυση της διαφοράς.

Για τον λόγο αυτό θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί ρητώς ότι, ως προς τις διαφορές που εμπίπτουν στην παράγραφο 2, το Ελληνικό Δημόσιο, οι Ο.Τ.Α. και τα Ν.Π.Δ.Δ. τεκμαίρεται ότι διαθέτουν την αναγκαία εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς, με την επιφύλαξη και εφαρμογή των ειδικότερων προβλέψεων του άρθρου 100 του Κώδικα.

Διαφορές με δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς

Αντίστοιχη διευκρίνιση απαιτείται και ως προς την περίπτωση ζ' της παραγράφου 1. Το ιδιοκτησιακό και εταιρικό καθεστώς αρκετών επιχειρήσεων που κατά το παρελθόν λειτουργούσαν ως ΔΕΚΟ έχει μεταβληθεί σημαντικά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη ΔΕΗ Α.Ε. Το γεγονός αυτό μπορεί να δημιουργήσει αμφισβητήσεις ως προς το εάν οι σχετικές διαφορές εξακολουθούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης.

Η εφαρμογή της ρύθμισης δεν θα πρέπει να εξαρτάται αποκλειστικά από την εκάστοτε εταιρική μορφή της επιχείρησης ή από το ποσοστό συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου στο μετοχικό της κεφάλαιο. Κρίσιμο στοιχείο θα πρέπει να αποτελεί η φύση της διαφοράς και ιδίως η σχέση της επιχείρησης με τους χρήστες, καταναλωτές ή τρίτους στο πλαίσιο των υπηρεσιών που παρέχει.

Συνεπώς, για λόγους ασφάλειας δικαίου και ενιαίας εφαρμογής του άρθρου 19, προτείνεται να καταστεί σαφές ότι οι σχετικές αστικές και εμπορικές διαφορές υπάγονται στην προβλεπόμενη διαδικασία ανεξάρτητα από μεταβολές στη μετοχική σύνθεση, στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ή από την εισαγωγή των επιχειρήσεων αυτών σε οργανωμένη αγορά.

Β) Την αναγκαιότητα υπαγωγής των τραπεζικών διαφορών στην υποχρεωτική προδικαστική διαδικασία διαμεσολάβησης

Αναλυτικότερα, ιδιαίτερη αναφορά κρίνεται σκόπιμο να γίνει στις διαφορές που ανακύπτουν από συμβατικές σχέσεις με πιστωτικά και λοιπά χρηματοδοτικά ιδρύματα. Πρόκειται για διαφορές που καταλαμβάνουν ευρύ φάσμα της συναλλακτικής ζωής, όπως ενδεικτικά συμβάσεις δανείου και πίστωσης, αλληλόχρεους λογαριασμούς, στεγαστική και καταναλωτική πίστη, καθώς και λοιπές χρηματοδοτικές συμβάσεις. Εφόσον το αντικείμενό τους βρίσκεται στην εξουσία διάθεσης των μερών, οι διαφορές αυτές είναι κατ' αρχήν δεκτικές επίλυσης μέσω διαμεσολάβησης. Άλλωστε, η τραπεζική και χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση δεν αποτελεί άγνωστο θεσμό στην ελληνική έννομη τάξη και πρακτική, ενώ το ίδιο το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει φιλοξενήσει προγράμματα ειδικής μετεκπαίδευσης με αντικείμενο την τραπεζική διαμεσολάβηση και τη ρύθμιση δανειακών οφειλών.

Η ρητή ένταξη της τραπεζικής διαμεσολάβησης στο υπό διαμόρφωση ενιαίο θεσμικό πλαίσιο θα μπορούσε να παράσχει στα μέρη μία οργανωμένη διαδικασία αναζήτησης συναινετικής και, όπου αυτό είναι εφικτό, οριστικής διευθέτησης της διαφοράς, χωρίς να υποκαθιστά τους ήδη υφιστάμενους ειδικούς μηχανισμούς. Πράγματι, στο πεδίο των τραπεζικών διαφορών λειτουργούν ήδη ο Κώδικας Δεοντολογίας του ν. 4224/2013 και ο εξωδικαστικός μηχανισμός του ν. 4738/2020, οι οποίοι δεν ταυτίζονται λειτουργικά με τη διαμεσολάβηση. Όπως έχει επισημανθεί κατά καιρούς, η διαμεσολάβηση μπορεί να αποκτήσει ιδιαίτερη πρακτική σημασία όταν η ρύθμιση που επιτεύχθηκε μέσω άλλου εξωδικαστικού μηχανισμού δεν τηρείται και ανακύπτει εκ νέου διαφορά μεταξύ των μερών.

Για τον λόγο αυτό προτείνεται η προσθήκη στην παρ. 1 του άρθρου 19 νέας περ. η', ως εξής:

«η) οι διαφορές που απορρέουν από συμβατικές σχέσεις φυσικών ή νομικών προσώπων με πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, καθώς και με εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ιδίως από συμβάσεις δανείου, πίστωσης, αλληλόχρεου λογαριασμού και λοιπές χρηματοδοτικές συμβάσεις,

εφόσον το αντικείμενο της διαφοράς βρίσκεται στην εξουσία διάθεσης των μερών. Εξαιρούνται οι διαφορές κατά το μέρος που αφορούν δικαιώματα ή υποχρεώσεις απορρέουσες από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, καθώς και όσες υπάγονται σε ειδικές διαδικασίες συλλογικής προστασίας των καταναλωτών. Η εφαρμογή της παρούσας περίπτωσης δεν θίγει τις ειδικές διαδικασίες ρύθμισης οφειλών και εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία.»

Με την προσθήκη αυτή αναγνωρίζεται αυτοτελώς η τραπεζική διαμεσολάβηση ως πεδίο εφαρμογής του Κώδικα, με παράλληλη διατήρηση των ειδικών μηχανισμών που ήδη προβλέπει η νομοθεσία. Η πρόβλεψη αυτή θα μπορούσε να συμβάλει στη συστηματικότερη αξιοποίηση της διαμεσολάβησης στις σχέσεις οφειλετών, πιστωτικών ιδρυμάτων και εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων, χωρίς να καταλαμβάνει ζητήματα αναγκαστικού δικαίου ή διαφορές στις οποίες τα μέρη δεν διαθέτουν ελεύθερα το αντικείμενό τους.

Πιο ειδικά όσον αφορά τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής (άρθρα 19 & 76)

Οι διαφορές που αναφέρονται στο άρθρο 614 ΚΠολΔικ χρήσιμο είναι να σχολιαστούν αναλυτικότερα στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του υπό επεξεργασία νομοσχεδίου ως εξής:

Μισθωτικές διαφορές

Στο συγκεκριμένο πεδίο υπάγονται τόσο οι αστικές όσο και οι εμπορικές μισθώσεις και πράγματι εν προκειμένω η ενημέρωση μέσω της Εισαγωγικής Συνεδρίας Διαμεσολάβησης μπορεί να βοηθήσει τα μέρη να κατανοήσουν τη λειτουργία του θεσμού και τη διευκόλυνση που αυτός μπορεί να προσφέρει για την επίλυση της διαφοράς τους χωρίς την προσφυγή στη δικαστική διαδικασία.

Διαφορές από οριζόντια ή κάθετη ιδιοκτησία και ανάμεσα στους διαχειριστές οριζόντιας ή κάθετης ιδιοκτησίας και τους ιδιοκτήτες

Εργατικές διαφορές

Αξιολογείται απαραίτητη η διατήρηση της πλήρους εξαίρεσης των εργατικών διαφορών από την Υποχρεωτική Αρχική Συνεδρία (ΥΑΣ) διαμεσολάβησης. Οι εργατικές διαφορές, ήτοι διαφορές από εξαρτημένη εργασία και διαφορές με αφορμή την εξαρτημένη εργασία σκόπιμο κρίνεται να μην συμπεριληφθούν στο πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης.

Στο άρθρο 15 του ΠΔ 62/2025 προβλέπεται ρητά και ορίζεται η περιπτώσιολογία (αναγκαστικού δικαίου διατάξεις) όπου ο εργαζόμενος δεν μπορεί να παραιτηθεί από τα δικαιώματά του, στην αντίθετη περίπτωση υπάρχει ακυρότητα (υπερμερία εργοδότη, πρόσθετη αμοιβή για πρόσθετη εργασία, υγιεινή και ασφάλεια στο χώρο εργασίας, συμψηφισμός αποδοχών με απαίτηση του εργοδότη, καταγγελία σύμβασης, ασθένεια εργαζομένου, άδειες). Συνεπώς για όλα τα παραπάνω δικαιώματα τα οποία διέπονται από αναγκαστικού δικαίου διατάξεις δεν υφίσταται δικαίωμα διάθεσης και δεν μπορούν να καταστούν ούτως ή άλλως εκ του νόμου αντικείμενο διαμεσολάβησης.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, η μέχρι σήμερα επιλογή του Έλληνα νομοθέτη να εξαιρεί το σύνολο των εργατικών διαφορών από την ΥΑΣ ορθά υπήρξε απολύτως εναρμονισμένη με την φύση και τον χαρακτήρα των διαφορών αυτών, καθώς λαμβάνονταν διαχρονικά υπόψη ο αμιγώς προστατευτικός χαρακτήρας του εργατικού δικαίου. Αντίθετη πρόβλεψη θα λειτουργούσε - πέραν της καταστρατήγησης των σκοπών θέσπισης και λειτουργίας του εργατικού δικαίου- και αποτρεπτικά στην πρόσβαση των εργαζομένων σε δικαστική προστασία λόγω των σημαντικών πρόσθετων οικονομικών επιβαρύνσεων που θα απαιτούνταν να καταβάλει ο επισπεύδων εργαζόμενος στο πλαίσιο διενέργειας της ΥΑΣ.

Ενόψει των παραπάνω, κρίνεται απολύτως αναγκαία η εξαίρεση της παρ. 1 εδ. β' από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19 περί υποχρεωτικής προδικαστικής διαδικασίας διαμεσολάβησης και η ύπαρξη ρητής πρόβλεψης για διατήρηση εξαίρεσης του συνόλου των εργατικών διαφορών από την ΥΑΣ.

Διαφορές από αμοιβές

Πρόκειται για διαφορές μεταξύ ειδικών κατηγοριών επαγγελματιών για τις οποίες δεν προβλέπεται κανένας περιορισμός στον νόμο αναφορικά με τον

καθορισμό του ύψους αυτών και ως εκ τούτου υπάρχει η δυνατότητα υπαγωγής τους σε Διαμεσολάβηση και ανάγκη ενημέρωσης των εμπλεκόμενων μερών στην Εισαγωγική Συνεδρία Διαμεσολάβησης για τη δυνατότητα αυτή.

Διαφορές από αυτοκίνητα

Οι διαφορές αυτές καλύπτουν μεγάλο πεδίο αντιδικιών που θα μπορούσαν να επιλυθούν συμβιβαστικά, αποφεύγοντας τη δικαστική οδό. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η σύμπραξη των ασφαλιστικών εταιρειών. Τα μέρη της διαφοράς, εφόσον ενημερώνονται για το θεσμό στην Εισαγωγική Συνεδρία Διαμεσολάβησης θα μπορούν να ζητούν ή/και να πιέζουν εν συνεχεία για την συμμετοχή και των ασφαλιστικών εταιρειών ώστε να αποφεύγονται μακροχρόνιες δικαστικές διαδικασίες.

Διαφορές από δημοσιεύματα και ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές

Και σε αυτό το είδος διαφορών υπάρχει πεδίο συζήτησης και διαπραγμάτευσης για την επίλυσή τους εξωδικαστικά και ως εκ τούτου ανάγκη ενημέρωσης των μερών πριν τη συζήτηση της αγωγής.

Κληρονομικές Διαφορές

Ενδοεταιρικές διαφορές που αφορούν ΙΚΕ (αρ. 48 του ν. 4072/2012):

Προβλέπεται ρητά η δυνατότητα αναφοράς στο καταστατικό των εταιρειών της επίλυσης των διαφορών με διαμεσολάβηση, η ενημέρωση των μερών/εταίρων καθίσταται αναγκαία σε κάθε περίπτωση.

Τακτική διαδικασία

Το αντικείμενο των διαφορών που εντάσσεται στην Εισαγωγική Συνεδρία Διαμεσολάβηση στην παραπάνω διαδικασία διευρύνεται, καθώς το όριο της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς μειώνεται στα 10.000 Ευρώ

Η ενημέρωση των μερών για τη δυνατότητα υπαγωγής των διαφορών στη διαμεσολάβηση θα βοηθήσει στην υπαγωγή περισσότερων διαφορών σε αυτή με την αντίστοιχη αποσυμφόρηση των δικαστηρίων – στην εν λόγω διαδικασία ενδεικτικά υπάγονται πλήθος εμπορικών διαφορών λχ διαφορές που προκύπτουν

από την εφαρμογή συμβάσεων, αδικοπραξίες, διαφορές που αφορούν ακίνητα (εμπράγματα), προσβολή προσωπικότητάς, πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία (σήμα κλπ).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεδομένης της ήδη υφιστάμενης αύξησης του αριθμού των ΥΑΣΔ, η επέκταση της υποχρεωτικότητας σε διαφορές άνω των 10.000 ευρώ στην τακτική διαδικασία προϋποθέτει επαρκή αριθμό καταρτισμένων διαμεσολαβητών, καθώς και πλήρως λειτουργική Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Διαμεσολάβησης (άρθρο 84), ώστε η υποχρεωτική συνεδρία να μη μετατραπεί σε ένα ακόμη στάδιο καθυστέρησης.

Τέλος, γενικότερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα άρθρα 16–19, σε συνδυασμό με τα άρθρα 79–80 και 162, αντικαθιστούν την υποχρεωτική αρχική συνεδρία με κοινό προδικαστικό μηχανισμό επιλογής μεταξύ διαμεσολάβησης και δικαστικής μεσολάβησης. Προβλέπεται πρόσκληση (με αγωγή ή δικόγραφο) ακολουθεί προθεσμία απάντησης και η εισαγωγική συνεδρία πρέπει να ολοκληρωθεί εντός είκοσι ημερών από τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Ελλείψει συμφωνίας ως προς τη μέθοδο, προβλέπεται εισαγωγική συνεδρία διαμεσολάβησης. **Οι διατυπώσεις (ορισμός διαμεσολαβητή, η αποδοχή, ο συντονισμός συνεδρίας κ.α.) και οι διαδοχικές προθεσμίες επιβαρύνουν μια ήδη σύνθετη προδικασία. Η δυσχέρεια είναι εντονότερη όταν υπάρχουν πολλοί διάδικοι, κάτοικοι εξωτερικού ή δυσκολίες επικοινωνίας. Η Ο.Κ.Ε. προκρίνει την ουσιαστική απλούστευση της διαδικασίας, με σαφή αφετηρία και συντονισμό των προθεσμιών και χωρίς πρόσθετους τύπους που δεν εξυπηρετούν συγκεκριμένη ανάγκη.**

Περαιτέρω, το άρθρο 17 παρ. 3 αποκλείει την αναστολή της παραγραφής και των αποσβεστικών προθεσμιών κατά την πρόσκληση και την εισαγωγική συνεδρία, ενώ το άρθρο 85 συνδέει την αναστολή με τη συμφωνία εκούσιας προσφυγής. Η αφαίρεση της προστασίας από το υποχρεωτικό εισαγωγικό στάδιο εγείρει σοβαρή επιφύλαξη, καθώς ο πολίτης καλείται να εκπληρώσει μια νόμιμη προϋπόθεση δικαστικής προστασίας, χωρίς να προστατεύεται αντιστοίχως από την πάροδο του χρόνου. Η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη πρέπει να

αποτελεί κριτήριο σχεδιασμού και των χρονικών συνεπειών της διαδικασίας, πέρα από το οικονομικό της κόστος. Συνεπώς, απαραίτητη κρίνεται η υιοθέτηση/προσθήκη ρύθμισης που να αποκλείει τον κίνδυνο απώλειας αξιώσεων λόγω της υποχρεωτικής προδικασίας.

ΜΕΡΟΣ Β' ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

Άρθρα 21 και 22- Σκοπός και Αντικείμενο

Τα άρθρα αυτά έχουν δηλωτικό – πανηγυρικό χαρακτήρα και στερούνται ρυθμιστικής έντασης, το περιεχόμενό τους θα μπορούσε να περιληφθεί στην αιτιολογική έκθεση και να απαλειφθούν από το κυρίως κείμενο του νόμου.

Άρθρο 23 παρ. 2- Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Η επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 66 δεν φαίνεται να συνάδει με το λοιπό περιεχόμενο της ρύθμισης. Εάν είναι σφάλμα εκ παραδρομής χρήζει διορθώσεων.

Άρθρο 28 παρ. 2- Αρμοδιότητα των δικαστηρίων σε διαδικασίες αρωγής και εποπτείας της διαιτησίας (άρθρο 6 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Ο σκοπός της ρύθμισης για ανάθεση της εκδίκασης της αγωγής ακύρωσης σε πρώτο και τελευταίο βαθμό στον Άρειο Πάγο δεν είναι ξεκάθαρος, ενώ αποτελεί μειοψηφική επιλογή στην διεθνή κοινότητα⁸ (Ελβετία). Ο σκοπός της επιτάχυνσης από μόνος του δεν επαρκεί για να δικαιολογήσει τη ρύθμιση, άλλωστε στην πράξη τα εφετεία κρίνουν ταχύτατα τέτοιες υποθέσεις.

Άρθρο 35 παρ. 1- Πολυμερείς διαιτησίες

Είναι εξαιρετικά σύνηθες να μην υπάρχει σύμπτωση συμφερόντων μεταξύ των ομοδίκων, και γι' αυτό να μη μπορούν να ορίσουν διαιτητή. Γι' αυτό, επί

⁸ Στη Γαλλία και το Βέλγιο αίτηση ακύρωσης απευθύνεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο (Cour d'appel), ενώ στη Γερμανία αρμόδιο είναι το Ανώτερο Περιφερειακό Δικαστήριο (Oberlandesgericht - OLG). Στην Αγγλία αρμοδιότητα η αυτή ανήκει στο Commercial Court (Εμπορικό Δικαστήριο)

πολυμερούς διαιτησίας, όταν οι ομόδικοι δεν ορίζουν, θα ήταν σκόπιμο να οριστεί από τρίτον το σύνολο των διαιτητών που θα συγκροτήσουν το διαιτητικό δικαστήριο. Προτείνεται αναδιατύπωση ως ακολούθως:

«1. Με την επιφύλαξη αντίθετης συμφωνίας των μερών, εάν το διαιτητικό δικαστήριο αποτελείται από περισσότερους του ενός (1) διαιτητές και στη διαιτησία συμμετέχουν περισσότεροι διάδικοι είτε ως ενάγοντες είτε ως εναγόμενοι, οι ομόδικοι ορίζουν έναν (1) διαιτητή από κοινού. Εάν αδυνατούν να καταλήξουν σε κοινό ορισμό εντός της συμφωνημένης προθεσμίας, ή, ελλείψει αυτής, εντός τριάντα (30) ημερών, ο ορισμός του συνόλου των μελών του διαιτητικού δικαστηρίου γίνεται από το δικαστήριο της παρ. 1 του άρθρου 28».

Άρθρο 42 παρ. 4- Εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να αποφαινεται για τη δικαιοδοσία του (άρθρο 16 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Η πρόβλεψη περί αυτοτελούς προσβολής με αγωγή ακύρωσης διαιτητικής απόφασης για ζήτημα δικαιοδοσίας δεν έχει καμία ουσιαστική χρησιμότητα, είτε το διαιτητικό δικαστήριο δέχεται, είτε αρνείται τη δικαιοδοσία του. Προτείνεται η διαγραφή της παραγράφου και η αντικατάστασή της ως ακολούθως: *«Η απόφαση επί δικαιοδοσίας δεν προσβάλλεται αυτοτελώς».*

Άρθρο 44 παρ. 6(β)- Εξουσία διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα (άρθρα 17, 17A, 17B, 17C, 17D, 17E, 17G, 17H, 17I του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Σε περίπτωση που διατάχθηκε ασφαλιστικό μέτρο, αυτό σημαίνει ότι, κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή αυτό πιθανολογήθηκε ως δικαιολογημένο. Η εκ των υστέρων απόδειξη ότι δεν ήταν δικαιολογημένη η λήψη του δεν μπορεί να συνιστά λόγο αποζημίωσης.

Άρθρο 47- Τόπος της διαιτησίας (άρθρο 20 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Σκόπιμος κρίνεται ο ρητός ορισμός της δυνατότητας συνεδριάσεων εξ αποστάσεως, με τα σύγχρονα μέσα της τεχνολογίας.

Άρθρο 56- Προδικαστικό ερώτημα για την ερμηνεία διατάξεων του ενωσιακού δικαίου

Δεδομένου ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνο πολιτειακά δικαστήρια μπορούν να απευθύνουν σε αυτό προδικαστικά ερωτήματα, η ρύθμιση συνιστά ένα είδος καταστρατήγησης της νομολογίας αυτής, στο μέτρο που η πρωτοβουλία προέρχεται από το διαιτητικό δικαστήριο. Στο ίδιο πλαίσιο, η όλη διαδικασία (αν γινόταν δεκτή από το ΔΕΕ) θα δημιουργούσε τεράστια καθυστέρηση στην απονομή της διαιτητικής δικαιοσύνης, ενάντια στους διακηρυγμένους σκοπούς του νόμου. Από την άλλη, στο μέτρο που η πρωτοβουλία προέρχεται από το πολιτειακό δικαστήριο, η δυνατότητα αυτή υπάρχει ήδη και δεν χρειάζεται κι άλλη ρύθμιση.

Άρθρο 57 παρ. 2- Εφαρμοστέο δίκαιο στην ουσία της διαφοράς (άρθρο 28 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Στο πλαίσιο της διαιτησίας δεν κρίνεται απαραίτητο να γίνεται αναφορά σε κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Προτείνεται αναδιατύπωση ως ακολούθως:

«2. Ελλείψει επιλογής των μερών, το διαιτητικό δικαστήριο εφαρμόζει το ουσιαστικό δίκαιο που υποδεικνύεται από τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου τους οποίους που κρίνει καταλληλότερο».

Θα πρέπει δε να σημειωθεί ότι το άρθρο 57 παρ. 4 στερείται αντικειμένου: το αν το διαιτητικό δικαστήριο θα εφαρμόσει τους όρους της σύμβασης και τις εμπορικές συνήθειες θα το κρίνει το ίδιο με βάση το εφαρμοστέο δίκαιο..

Άρθρο 60 παρ. 3- Μορφή και περιεχόμενο της διαιτητικής απόφασης (άρθρο 31 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Σκόπιμο κρίνεται στο υποχρεωτικό περιεχόμενο της διαιτητικής απόφασης να περιληφθεί ο τόπος και η ημερομηνία έκδοσής της.

Άρθρο 63- Αγωγή ακύρωσης (άρθρο 34 του Προτύπου Νόμου UNCITRAL για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία)

Η εισαγωγική φράση στην παρ. 1 χρήζει βελτίωση στην διατύπωσή της, καθώς με την μορφή αυτή είναι δυνατόν να δημιουργηθεί σύγχυση μεταξύ των λόγων για τους οποίους μπορεί να ασκηθεί αγωγή ακύρωσης με τους λόγους για τους οποίους μπορεί να ακυρωθεί η διαιτητική απόφαση. Προτείνεται επομένως αναδιατύπωση ως ακολούθως:

«1. Κατά της οριστικής διαιτητικής απόφασης που περατώνει τη διαδικασία ασκείται μόνο αγωγή ακύρωσης ενώπιον του δικαστηρίου της παρ. 2 του άρθρου 28. Ακύρωση χωρεί ~~και~~ αποκλειστικά για τους κάτωθι λόγους:...»

Στην παρ. 1(α)(αα) του ίδιου άρθρου για τους λόγους που εκτέθηκαν ανωτέρω στο άρθρο 42 παρ. 4, προτείνεται η διαγραφή στην ακύρωση αρνητικής περί δικαιοδοσίας απόφασης (από το διαζευκτικό «ή» μέχρι το τέλος του σημείου (αα).

Στην παρ. 4 η δυνατότητα αναπομπής χρήζει επανεκτίμησης, καθώς, σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, διαιτησία και πολιτειακά δικαστήρια συνιστούν διαφορετικές δικαιοταξίες και δεν νοείται παραπομπή από τα μεν στα δε (όπως ακριβώς και στην περίπτωση απόρριψης, από το πολιτειακό δικαστήριο, αγωγής ως απαράδεκτης, όταν υπάρχει συμφωνία διαιτησίας).

Άρθρο 66- Λειτουργία οργανισμών θεσμικής διαιτησίας

Με την ρύθμιση αυτή καθορίζεται το νομικό πλαίσιο της θεσμικής διαιτησίας, καθώς και η λειτουργία οργανισμών θεσμικής διαιτησίας.

Το νομοσχέδιο επιτρέπει πρακτικά σε οποιονδήποτε φορέα, ιδιωτικό, δημόσιο, εγχώριο ή της αλλοδαπής να συστήσει θεσμική διαιτησία, το πλαίσιο και οι κανόνες της οποίας ορίζονται μεν από τις γενικές αρχές του νομοσχεδίου, επιτρέπουν όμως ειδικούς κανόνες ή παραδοχές υπό την κρίση της Ειδικής Γραμματείας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών.

Εκτιμάται ότι η γενική διατύπωση περί ιδιωτικών φορέων επιτρέπει ένα ευρύ φάσμα- κερδοσκοπικών ή μη -φορέων να δημιουργήσουν φορείς θεσμικής

διαιτησίας με μόνη δικλείδα ασφαλείας την Ειδική Γραμματεία. Το γενικό αυτό εύρος ιδιωτικών φορέων σκόπιμο κρίνεται να περιοριστεί σε ιδιώτες φορείς με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ειδική μέριμνα ώστε να μην αποκλειστούν από τη δυνατότητα σύστασης φορέων θεσμικής διαιτησίας κοινωνικοί εταίροι αλλά και νόμιμες καταναλωτικές οργανώσεις.

Σε κάθε περίπτωση, απαιτούνται σαφείς προϋποθέσεις λειτουργίας και διαφάνειας, ώστε η διεύρυνση να μη βλάψει την εμπιστοσύνη στον θεσμό. Αντίστοιχα, η πρόβλεψη για τη λειτουργία αντίστοιχων φορέων της αλλοδαπής εγείρει προβληματισμούς.

Άρθρο 68 παρ. 2(β)- Υποχρέωση γνωστοποίησης συμφωνίας χρηματοδότησης

Δεδομένου ότι δεν καθίσταται ξεκάθαρο με την ως άνω ρύθμιση ο τρόπος με τον οποίο ο καθ' ού θα γνωστοποιήσει την ύπαρξη τρίτου χρηματοδότη «κατά την αποδοχή της συμφωνίας διαιτησίας», προτείνεται βελτίωση της σχετικής ως άνω διατύπωσης.

Άρθρο 76 – Πεδίο εφαρμογής – Υπαγόμενες διαφορές

Καινοτομία του νόμου αρθρ. 76- Διαμεσολάβηση στο Δημόσιο, ΝΠΔΔ κ ΟΤΑ

Το πεδίο εφαρμογής εντάσσονται και οι ακόλουθες διαφορές: α) διαφορές από συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου στις οποίες ο ένας συμβαλλόμενος είναι το Ελληνικό Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.) ή φορέας της Γενικής Κυβέρνησης κατά την έννοια της περ. β) της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143), περί ορισμών, β) αξιώσεις αποζημίωσης κατά των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή ν.π.δ.δ., σύμφωνα με τα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (π.δ. 456/1984, Α' 164), γ) διαφορές με δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 3429/2005 (Α' 314), περί ορισμών και πεδίου εφαρμογής, δ) οι διαφορές της παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 2664/1998 (Α' 275), περί πρώτων εγγραφών – προθεσμίας αμφισβήτησης, μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων και του Ελληνικού Δημοσίου, Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή Ν.Π.Δ.Δ.

Η ως άνω διάταξη αποτελεί καινοτόμο και γενναία ρύθμιση καθώς επιχειρεί να υπαγάγει στην διαμεσολάβηση κατηγορίες υποθέσεων όπου το Δημόσιο με την ευρεία του όρου έννοια έχει εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της διαφοράς, στις περιπτώσεις δηλαδή, όπου η διοίκηση δια των οργάνων της λειτουργεί ισότιμα με τους ιδιώτες (fiscus) και οι εν λόγω διαφορές υπάγονται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Επιπροσθέτως, εισάγεται διαμεσολάβηση ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων και ειδικότερα αναφερόμαστε στις διαφορές χρηματικού χαρακτήρα δηλαδή στις διαφορές που ερείδονται στην αντικειμενική ευθύνη του Δημοσίου αρθ.105 κ 106 ΕισΝΑΚ στην περίπτωση των υλικών ζημιών, ιατρικών σφαλμάτων κλπ. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εν λόγω διαφορές εκδικάζονται από τα Διοικητικά Δικαστήρια.

Τέλος, αξίζει να μνημονευτεί ότι η εξωδικαστική επίλυση των διοικητικών διαφορών πολλές φορές προσκρούει σε εκπροσώπους του δημοσίου, οι οποίοι είτε για λόγους αβελτηρίας, είτε υπό το φόβο ποινικών, αστικών και πειθαρχικών κυρώσεων δεν επιλύουν τις διαφορές σε επίπεδο διοίκησης. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι θα πρέπει να ενταθεί η μέριμνα της Πολιτείας στο επίπεδο της εποπτείας και επαρκούς εκπαίδευσης και κατάρτισης των στελεχών της δημόσιας διοίκησης. Από τα ως άνω ενδεικτικά αναφερόμενα, προκύπτει ότι παρά την πρόβλεψη μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης σε διοικητικό επίπεδο παρατηρείται μη αποτελεσματική λειτουργία αυτών, με επακόλουθο τη σύρρευση των υποθέσεων στη δικαιοσύνη έτι περαιτέρω.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΜΕ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Άρθρο 81- Ο ρόλος του διαμεσολαβητή και η πρόταση επίλυσης

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα του Σχεδίου εντοπίζεται στο άρθρο 81.

Ο ρόλος του διαμεσολαβητή και η πρόταση επίλυσης – Άρθρα 81 (μαζί με 89)

Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί η ρύθμιση του άρθρου 81 σχετικά με τη δυνατότητα του διαμεσολαβητή να διατυπώνει πρόταση επίλυσης της διαφοράς. Πρόκειται για ρύθμιση που δεν αφορά απλώς ένα επιμέρους διαδικαστικό ζήτημα, αλλά επηρεάζει ουσιαστικά τη θέση του διαμεσολαβητή, τη σχέση εμπιστοσύνης που πρέπει να αναπτύσσεται μεταξύ αυτού και των μερών και, τελικά, την ίδια τη φύση της διαμεσολάβησης.

Η διαμεσολάβηση αποτελεί, κατά τον πυρήνα της, διαδικασία διευκολυντική και συναινετική. Τα ίδια τα μέρη διατηρούν τον έλεγχο τόσο της διαδικασίας όσο και του αποτελέσματός της και καλούνται, με τη συνδρομή ενός ουδέτερου και αμερόληπτου τρίτου, να διερευνήσουν τα πραγματικά τους συμφέροντα, να προσεγγίσουν τις μεταξύ τους διαφορές και, εφόσον το επιθυμούν, να διαμορφώσουν τα ίδια μία αμοιβαία αποδεκτή λύση. Η αντίληψη αυτή αντανakλάται και στην Οδηγία 2008/52/EK, η οποία ορίζει τη διαμεσολάβηση ως διαδικασία κατά την οποία τα μέρη επιχειρούν εκουσίως να καταλήξουν τα ίδια σε συμφωνία με τη βοήθεια διαμεσολαβητή, ενώ απαιτεί από τον τελευταίο αποτελεσματική και αμερόληπτη διεξαγωγή της διαδικασίας.

Υπό το πρίσμα αυτό, η πρόβλεψη του άρθρου 81 σηματοδοτεί μία ουσιαστική μετατόπιση. Ο διαμεσολαβητής δεν περιορίζεται πλέον στη διευκόλυνση της επικοινωνίας και της διαπραγμάτευσης, αλλά καλείται, μετά τη δήλωση αδυναμίας των μερών να καταλήξουν σε συμφωνία, να διατυπώσει ο ίδιος συγκεκριμένη πρόταση για την επίλυση της διαφοράς. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι, σύμφωνα με τη διάταξη, η δυνατότητα αυτή δεν προϋποθέτει πάντοτε προηγούμενο κοινό αίτημα των μερών, αφού το αμοιβαίο αίτημά τους καθιστά υποχρεωτική τη διατύπωση της πρότασης, δεν αποτελεί όμως προϋπόθεση για την άσκηση της σχετικής δυνατότητας από τον διαμεσολαβητή.

Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ο κίνδυνος αλλοίωσης της θέσης του διαμεσολαβητή. Από ουδέτερος τρίτος, ο οποίος οργανώνει και διευκολύνει τη διαπραγμάτευση χωρίς να αποφασίζει ποια λύση είναι ορθότερη, μπορεί να εκληφθεί από τα μέρη ως πρόσωπο που αξιολογεί τις θέσεις τους και προκρίνει συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Η μεταβολή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι η

αποτελεσματικότητα της διαμεσολάβησης στηρίζεται πρωτίστως στην εμπιστοσύνη των μερών ότι μπορούν να εκθέτουν ελεύθερα τις θέσεις, τις αδυναμίες, τις προτεραιότητες και τα πραγματικά τους συμφέροντα ενώπιον ενός τρίτου ο οποίος δεν πρόκειται στη συνέχεια να τα «κρίνει».

Το ζήτημα καθίσταται ακόμη εντονότερο από τη σύνδεση του άρθρου 81 με το άρθρο 89. Η πρόταση του διαμεσολαβητή δεν παραμένει αποκλειστικά στο εσωτερικό της διαδικασίας ως ένα μη δεσμευτικό βοήθημα προς τα μέρη. Σε περίπτωση απόρριψής της μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το Σχέδιο, να αποκτήσει σημασία κατά τη μεταγενέστερη δικαστική διαδικασία και ειδικότερα κατά την επιμέτρηση της δικαστικής δαπάνης. Το δικαστήριο καλείται ουσιαστικά να συγκρίνει το αποτέλεσμα της δικαστικής κρίσης με την προηγηθείσα πρόταση του διαμεσολαβητή και να συναγάγει από τη σύγκριση αυτή συνέπειες για το μέρος που δεν την αποδέχθηκε.

Η σύνδεση αυτή ενδέχεται να μεταβάλει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο τα μέρη/οι πολίτες/οι εμπλεκόμενοι αντιλαμβάνονται την πρόταση του διαμεσολαβητή. Μία πρόταση η οποία τυπικά δεν είναι δεσμευτική μπορεί στην πράξη να αποκτήσει ιδιαίτερο βάρος, όταν η απόρριψή της ενδέχεται να συνεπάγεται μεταγενέστερη οικονομική επιβάρυνση για τους πολίτες. Έτσι, η ελεύθερη επιλογή ενός πολίτη/ενός μέρους να αποδεχθεί ή να απορρίψει την προτεινόμενη λύση κινδυνεύει να υποκατασταθεί από την ανάγκη στάθμισης του ενδεχόμενου μελλοντικού δικονομικού κόστους της απόρριψής της.

Παράλληλα, ανακύπτει ζήτημα και ως προς την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Όσο περισσότερα στοιχεία που ανάγονται στη διαμεσολάβηση - η πρόταση του διαμεσολαβητή, η απόρριψή της και οι λόγοι αυτής - αποκτούν σημασία για τη μεταγενέστερη δικαστική διαδικασία, τόσο περισσότερο αποδυναμώνεται στην αντίληψη των μερών ο σαφής διαχωρισμός μεταξύ του εμπιστευτικού χώρου της διαμεσολάβησης και της αντιδικίας ενώπιον του δικαστηρίου. Αυτό μπορεί να καταστήσει τους πολίτες περισσότερο επιφυλακτικούς ως προς τις πληροφορίες που αποκαλύπτουν και τις παραχωρήσεις που εξετάζουν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

Το ζήτημα αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις περιπτώσεις στις οποίες η συμμετοχή σε προηγούμενο στάδιο διαμεσολάβησης συνδέεται από τον νόμο με την πρόσβαση στη δικαστική διαδικασία.

Η ενωσιακή έννομη τάξη δεν αποκλείει κατ' αρχήν την υποχρεωτική προσφυγή σε διαμεσολάβηση ή τη σύνδεσή της με κίνητρα και κυρώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παρεμποδίζεται η αποτελεσματική πρόσβαση στο δικαστικό σύστημα. Ειδικότερα, στην υπόθεση *Menini και Rampanelli*, η οποία αφορούσε μάλιστα τραπεζική διαφορά με καταναλωτές, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχθηκε τη δυνατότητα προηγούμενης υποχρεωτικής διαμεσολάβησης, υπογραμμίζοντας όμως τη σημασία της διασφάλισης της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και της δυνατότητας του καταναλωτή να αποχωρεί από τη διαδικασία χωρίς να υποχρεούται να αιτιολογήσει την απόφασή του.

Υπό τα δεδομένα αυτά, θα ήταν περισσότερο συμβατή με τον χαρακτήρα του θεσμού **μία σαφέστερη οριοθέτηση της δυνατότητας του άρθρου 81**. Η διατύπωση πρότασης επίλυσης από τον διαμεσολαβητή θα μπορούσε να προβλέπεται μόνον εφόσον όλα τα μέρη, αφού προηγουμένως ενημερωθούν πλήρως για τη φύση και τις συνέπειές της, υποβάλουν κοινό, ρητό και έγγραφο αίτημα. Με τον τρόπο αυτό η μετάβαση από μία αμιγώς διευκολυντική σε μία περισσότερο αξιολογική μορφή διαμεσολάβησης θα αποτελεί συνειδητή επιλογή των ίδιων των μερών και όχι μονομερή πρωτοβουλία του διαμεσολαβητή.

Περαιτέρω, προτείνεται να επανεξεταστεί η σύνδεση της μη αποδοχής της πρότασης με δυσμενείς συνέπειες ως προς τη δικαστική δαπάνη. Η απόρριψη μιας μη δεσμευτικής πρότασης δεν θα πρέπει, αυτή καθαυτή, να αντιμετωπίζεται ως συμπεριφορά που δικαιολογεί δυσμενέστερη οικονομική μεταχείριση. Το κάθε μέρος πρέπει να διατηρεί πραγματική και όχι μόνο τυπική ελευθερία να κρίνει εάν η προτεινόμενη λύση ανταποκρίνεται στα συμφέροντά του και να επιλέγει, σε περίπτωση διαφωνίας, την προσφυγή στο φυσικό του δικαστή.

Άρθρο 84 – Ανάρτηση και διάθεση του πρακτικού διαμεσολάβησης μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης Διαμεσολάβησης.

Η υποχρεωτική ανάρτηση του πρακτικού διαμεσολάβησης στην Ενιαία Ψηφιακή Πύλη Διαμεσολάβησης, εντός μάλιστα αποσβεστικής προθεσμίας τριών εργασίμων ημερών, εγείρει σοβαρά ζητήματα ως προς την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας και την ελεύθερη βούληση των μερών. Το πρακτικό - που δεν είναι άλλο από το απόσταγμα της συμφωνίας δύο εμπλεκόμενων μερών - που εμπλέκονται σε μία αντιδικία, αποτυπώνει το αποτέλεσμα μιας ιδιωτικής διαδικασίας και η περαιτέρω διάθεσή του δεν κρίνεται ορθό να επιβάλλεται ανεξάρτητα από την επιθυμία των συμμετεχόντων.

Η προβλεπόμενη στο άρθρο 84 παρ. 4 επαλήθευση της γνησιότητας και της ακρίβειας του περιεχομένου του πρακτικού μέσω της Ε.Ψ.Π.Δ. δεν παρίσταται αναγκαία, εφόσον το πρακτικό έχει ήδη κατατεθεί στη γραμματεία του αρμόδιου Πρωτοδικείου, όπου φυλάσσεται με τις προβλεπόμενες εγγυήσεις απορρήτου και εμπιστευτικότητας. Η πρόσθετη ψηφιακή διαδικασία δεν φαίνεται, συνεπώς, να εξυπηρετεί αυτοτελή σκοπό που να δικαιολογεί την υποχρεωτική ανάρτησή του.

Άρθρο 90– Φορολογικές απαλλαγές και οικονομικά κίνητρα διαμεσολάβησης

Ανεπάρκεια θεσμοθέτησης Γενναίων Φορολογικών Κινήτρων (Tax Credit)

Αν και προβλέπεται απαλλαγή από ορισμένα τέλη (Άρθρο 90), το νομοσχέδιο στερείται ενός **γενναίου μηχανισμού φορολογικής ελάφρυνσης (tax credit)** για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες που επιλέγουν τη συναινετική επίλυση. Ενδεικτικά αναφέρεται το ιταλικό παράδειγμα όπου παρέχεται πλήρης απαλλαγή από τον φόρο μεταβίβασης και τα τέλη χαρτοσήμου για συμφωνίες αξίας έως 100.000€.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

Υποκεφάλαιο Α΄

Άρθρο 95 -Οικογενειακή διαμεσολάβηση

Η «Φωνή του Παιδιού»

Ιδιαίτερη καινοτομία αποτελεί το άρθρο 95, που επιτρέπει αυτοτελή κατ' ιδίαν συνεδρία με ανήλικο τέκνο παρουσία παιδοψυχολόγου και μετά από έγγραφη συναίνεση των γονέων.

Θετικές κρίνονται οι εγγυήσεις εθελοντικής συμμετοχής του παιδιού, η υποχρέωση χρήσης γλώσσας κατάλληλης για την ηλικία του και η πρόβλεψη ότι το παιδί μπορεί οποτεδήποτε να αρνηθεί ή να διακόψει τη συμμετοχή του χωρίς δυσμενή συνέπεια.

Είναι ορθή επιλογή φαίνεται να αποτελεί η πρόβλεψη ότι ο διαμεσολαβητής δεν συντάσσει έκθεση αξιολόγησης και δεν διατυπώνει γνώμη ή συστάσεις για γονική μέριμνα, επιμέλεια ή επικοινωνία.

Θα ήταν, ωστόσο, σκόπιμο να προβλεφθεί αναλυτικότερο πρωτόκολλο προστασίας του παιδιού, ιδίως ως προς την ειδική εκπαίδευση του οικογενειακού διαμεσολαβητή, τον ρόλο του παιδοψυχολόγου και τη διαχείριση πληροφοριών που υποδηλώνουν κίνδυνο για το παιδί.

Η «Φωνή του Παιδιού» δεν αποτελεί διαδικασία ψυχολογικής αξιολόγησης, ούτε (πρέπει να) αποσκοπεί στο να μεταθέσει στο παιδί την ευθύνη λήψης αποφάσεων για την οικογένειά του. Σκοπός της είναι να ακουστεί η δική του οπτική και, εφόσον το ίδιο το επιθυμεί, να μεταφερθεί στους γονείς το μήνυμά του χωρίς ερμηνείες ή αξιολογικές κρίσεις του διαμεσολαβητή.

Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η πραγματοποίηση αυτοτελούς συνεδρίας με ανήλικο να προϋποθέτει ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ειδική, πιστοποιημένη εκπαίδευση του οικογενειακού διαμεσολαβητή στη συμμετοχή παιδιών στη διαμεσολάβηση (Child-Inclusive Mediation). Η δυνατότητα συνεργασίας με κατάλληλα καταρτισμένο ψυχολόγο ή άλλον ειδικό είναι απαραίτητο να διατηρείται όπου το απαιτούν οι ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού, με σαφή διάκριση των επαγγελματικών ρόλων και σίγουρα υπάρχει ανάγκη σαφούς διάκρισης του ρόλου του διαμεσολαβητή από τον ρόλο του ψυχολόγου.

Έτσι, η συμμετοχή του ανηλίκου μπορεί να είναι ουσιαστική και ασφαλής, με σεβασμό στη βούληση, την εμπιστευτικότητα και το συμφέρον του.

Υποκεφάλαιο Β'

Άρθρα 97-102 -Κτηματολογική διαμεσολάβηση

Η κτηματολογική διαμεσολάβηση μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερα χρήσιμο πεδίο εφαρμογής του θεσμού, δεδομένου του μεγάλου αριθμού κτηματολογικών διαφορών και της συχνής ανάγκης συνδυασμού νομικής και τεχνικής γνώσης.

Τα άρθρα 97-102 συγκροτούν ειδικό πλαίσιο. Το άρθρο 97 υπάγει συγκεκριμένες αγωγές διόρθωσης ανακριβούς πρώτης εγγραφής και συναφείς διαφορές, εξαιρώντας πράγματα δημόσιας κτήσης ή κοινόχρηστα.

Ορθά προβλέπεται ειδική σήμανση του κτηματολογικού διαμεσολαβητή και υποβολή των αναγκαίων κτηματολογικών και τοπογραφικών στοιχείων.

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί, όμως, η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ. Το άρθρο 100 προβλέπει υποχρεωτική συμμετοχή στην εισαγωγική συνεδρία και θεσπίζει τεκμήριο μη προβολής δικαιωμάτων σε περίπτωση μη παροχής του σχετικού εγγράφου από την αρμόδια υπηρεσία. Παράλληλα, η μη έγκαιρη αποστολή του χαρακτηρίζεται ειδικό πειθαρχικό παράπτωμα.

Άρθρο 102- Αναγνώριση κυριότητας λόγω έκτακτης χρησικτησίας επί ακινήτων αγνώστου ιδιοκτήτη

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ρύθμιση του άρθρου 102.

Το Σχέδιο αναθέτει στον διαμεσολαβητή να διαπιστώσει την προσκόμιση συγκεκριμένου συνδυασμού αποδεικτικών στοιχείων, ενόρκων βεβαιώσεων και περιουσιακής κατάστασης Ε9.

Στο σημείο αυτό απαιτείται προσοχή ώστε ο διαμεσολαβητής να μην μετατρέπεται λειτουργικά σε όργανο δικαιοδοτικής αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων και μάλιστα όταν μιλάμε για δημόσια περιουσία. Πρέπει να αποσαφηνισθεί ότι ελέγχει την **προσκόμιση και τυπική πληρότητα** των προβλεπόμενων στοιχείων και δεν αποφαινεται επί της ουσιαστικής αποδεικτικής ισχύος τους κατά τρόπο

αντίστοιχο προς δικαστική κρίση. Προτείνεται επανεξέταση του άρθρου 102 υπό το πρίσμα του άρθρου 17 του Συντάγματος και της προστασίας τρίτων.

Υποκεφάλαιο Γ'

Άρθρα 103 έως 111 -Σχολική διαμεσολάβηση

Η θεσμοθέτηση της σχολικής διαμεσολάβησης αποτελεί μία από τις πιο ενδιαφέρουσες καινοτομίες του Σχεδίου, αν και θα μπορούσε να ενταχθεί σε νομοσχέδιο του Υπουργείου Παιδείας. Θα ήταν πιο κοντά στη φιλοσοφία του σχολείου το να είχε συνεργαστεί το Υπουργείο Παιδείας σε ένα τέτοιο νομοσχέδιο, εφόσον υπάρχει πληθώρα εκπαιδευτικών αποδεδειγμένης εμπειρίας που έχουν ήδη εφαρμόσει προγράμματα σχολικής διαμεσολάβησης σε Πρωτοβάθμια αλλά και σε Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Σε αντίθεση με τη διαμεσολάβηση ιδιωτικών διαφορών, κύριο σκοπό της δεν φαίνεται να αποτελεί η αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, αλλά η καλλιέργεια κουλτούρας διαλόγου, συνεργασίας και ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων ήδη από τη σχολική ηλικία.

Το Σχέδιο ορίζει τη σχολική διαμεσολάβηση ως εθελοντική, άτυπη και εμπιστευτική διαδικασία μεταξύ μαθητών της ίδιας σχολικής μονάδας, με τη διευκόλυνση δύο εκπαιδευμένων μαθητών-διαμεσολαβητών.

Τα άρθρα 103-111 προβλέπουν ένα αρκετά ολοκληρωμένο σύστημα. Υπάγονται συγκρούσεις και δυσκολίες επικοινωνίας χαμηλής έως μέσης έντασης, ακόμη και όταν συμβαίνουν εκτός σχολείου ή σε ψηφιακό περιβάλλον, εφόσον επηρεάζουν τη σχολική ζωή. Η διαδικασία δεν υποκαθιστά τα παιδαγωγικά ή πειθαρχικά μέτρα.

Θετικό σημείο φαίνεται να αποτελεί η πρόβλεψη ότι δεν τηρούνται πρακτικά και οι σημειώσεις καταστρέφονται μετά τη συνεδρία. Η τυχόν συμφωνία δεν αποτελεί εκτελεστό πρακτικό διαμεσολάβησης και δεν παράγει δεδικασμένο.

Απαραίτητη κρίνεται η βελτίωση στη διατύπωση του άρθρου 104 το οποίο προβλέπει ότι η θητεία των μελών (ομάδας μαθητών - διαμεσολαβητών και

Συντονιστή) είναι ετήσια και ανανεώσιμη. Ορθότερο κρίνεται να διευκρινιστεί ότι ως έτος στην παρούσα διάταξη νοείται το ακαδημαϊκό έτος/ σχολική χρονιά.

Συνολικά, οι ρυθμίσεις των άρθρων 103–119 έχουν (σχολική και πανεπιστημιακή διαμεσολάβηση) κυρίως παιδαγωγικό και οργανωτικό χαρακτήρα. Αφορούν εθελοντικές διαδικασίες μεταξύ μαθητών ή φοιτητών, χωρίς εκτελεστότητα ή δεδικασμένο των σχετικών συμφωνιών. Η ένταξή τους σε έναν Κώδικα που ρυθμίζει συγχρόνως την πολιτική δίκη και τις προϋποθέσεις δικαστικής προστασίας αυξάνει την ετερογένεια της ύλης. Χωρίς να αμφισβητείται η αξία της καλλιέργειας συναινετικής επίλυσης συγκρούσεων στην εκπαίδευση, οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις θα μπορούσαν να ενταχθούν στην οικεία εκπαιδευτική νομοθεσία. Η διακριτή τοποθέτησή τους θα καθιστούσε σαφέστερη και τη διαφορά τους από την επαγγελματική διαμεσολάβηση.

Υποκεφάλαιο Ε΄

Άρθρα 120-122- Εμπορική διαμεσολάβηση

Η εμπορική διαμεσολάβηση παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης, καθώς στις εμπορικές σχέσεις η ταχύτητα, η εμπιστευτικότητα, η εξειδίκευση και η διατήρηση της επιχειρηματικής σχέσης αποτελούν συχνά κρίσιμους παράγοντες.

Το άρθρο 120 ορίζει ως εμπορική διαμεσολάβηση τη διαμεσολάβηση διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων ή επαγγελματιών που απορρέουν από εμπορικές, εταιρικές και χρηματοοικονομικές σχέσεις και προβλέπει ιδίως τη θεσμική διαμεσολάβηση μέσω επιμελητηρίων και επαγγελματικών φορέων, την επιλογή διαμεσολαβητή και τη ρήτρα εμπορικής διαμεσολάβησης.

Θετικά αξιολογείται η δυνατότητα των εμπορικών και επαγγελματικών επιμελητηρίων, του Τ.Ε.Ε. και άλλων επιστημονικών και επαγγελματικών φορέων να οργανώνουν υπηρεσίες θεσμικής εμπορικής διαμεσολάβησης.

Η αξιοποίηση φορέων με γνώση συγκεκριμένων αγορών και επαγγελματικών κλάδων μπορεί να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων στον θεσμό.

Χρειάζεται, ωστόσο, να εξασφαλισθούν ενιαίοι κανόνες διαφάνειας και αμεροληψίας ως προς την κατάρτιση των καταλόγων διαμεσολαβητών, την επιλογή ή τον διορισμό τους και τη σχέση των διαμεσολαβητών με τον εκάστοτε φορέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Άρθρα 125 και 126- Αμοιβές διαμεσολαβητών και νομικών παραστατών

Το Σχέδιο προβλέπει, ελλείψει διαφορετικής έγγραφης συμφωνίας, αμοιβή 150 ευρώ για την εισαγωγική συνεδρία και ελάχιστη αμοιβή 100 ευρώ ανά ώρα για τη συνέχεια της διαδικασίας.

Η πρόβλεψη εύλογης αμοιβής του διαμεσολαβητή είναι αναγκαία. Όταν, όμως, η διαδικασία καθίσταται υποχρεωτική, πρέπει παράλληλα να διασφαλίζεται η δυνατότητα συμμετοχής των οικονομικά ασθενέστερων μερών.

Θα ήταν, επομένως, σκόπιμη η δημιουργία σαφούς συστήματος νομικής βοήθειας ή επιδότησης του κόστους της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης για πρόσωπα που πληρούν συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια.

Περαιτέρω, η πρόβλεψη προσκόμισης γραμματίου προκαταβολής εισφορών ίσο με το διπλάσιο του γραμματίου παράστασης που θα προβλεπόταν για τη συζήτηση της αγωγής κατά την εισαγωγική συνεδρία αποτελεί δυσανάλογη επιβάρυνση σε διαφορές μικρής αξίας. Ως εκ τούτου, μια ειδικότερη και λιγότερο επαχθής πρόβλεψη για τις διαφορές αυτές κρίνεται σκόπιμη.

Άρθρο 127 – Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης

Στην προβλεπόμενη σύνθεση της Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης οποία εκπροσωπούνται η Δικαιοσύνη, η ακαδημαϊκή κοινότητα, οι δικηγόροι, το Υπουργείο και οι διαμεσολαβητές, χωρίς να προβλέπεται αντίστοιχη εκπροσώπηση των καταναλωτών, των αντιπροσωπευτικών επιχειρηματικών και εργοδοτικών οργανώσεων και εν γένει των φορέων και ενδιαφερόμενων μερών της ελληνικής οικονομίας, γεγονός το οποίο ενδέχεται να δημιουργεί έλλειμμα στην αποτύπωση της οπτικής και των συμφερόντων της αγοράς και της κοινωνίας εν γένει.

ΜΕΡΟΣ Δ' ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρα 154 έως 183- Δικαστική Μεσολάβηση

Παρά τον επιδιωκόμενο σκοπό του Κώδικα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών, η διεξαγωγή της διαδικασίας από δικαστικό λειτουργό δυνητικά μεταφέρει τη τυποποιημένη νοοτροπία της πολιτικής δίκης και τις γραφειοκρατικές διαδικασίες του δικαστικού συστήματος στη μεσολάβηση. Ειδικότερα από τα αρθρ. 154 επομ. τίθενται επιπρόσθετες και σύνθετες προϋποθέσεις, χωριστή εισαγωγική συνεδρία, νέα έγγραφα και αυστηρούς όρους προσωπικής παρουσίας, που περιορίζουν την ευελιξία και την ιδιωτική αυτονομία των μερών. Η ανάθεση της διαδικασίας σε ενεργεία δικαστικό λειτουργό μεταφέρει εγγενώς την ατμόσφαιρα του ακροατηρίου στη μεσολάβηση.

Η ιδιότητα του μεσολαβητή ως δικαστή δημιουργεί τον κίνδυνο μετατροπής της μεσολάβησης σε «οιονεί δικαιοδοτική» διαδικασία, όπου τα μέρη ενδέχεται να πιεστούν να αποδεχθούν συμβιβαστικές προτάσεις φοβούμενα την αρνητική κρίση της δικαστικής αρχής. Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι η δικαστική εξουσία του μεσολαβητή δημιουργεί ψυχολογική ασυμμετρία: τα μέρη και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι συχνά εκλαμβάνουν τις υποδείξεις ή τις προτάσεις του δικαστή ως «προαναγγελία» της δικαστικής απόφασης που θα εκδοθεί αν η διαδικασία αποτύχει.

Περαιτέρω, πρέπει να σημειωθεί ότι η δικαστική μεσολάβηση διενεργείται υπό το επιβαρυνόμενο πρόγραμμα των δικαστών και των δικαστηρίων. Ευλόγως γεννάται η απορία πως θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν οι δικαστές δεδομένου του μεγάλου φόρτου εργασίας τους, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη καθυστέρηση έκδοσης των δικαστικών αποφάσεων.

Τέλος, η ενίσχυση της δικαστικής μεσολάβησης αποτελεί θετική κατεύθυνση, αλλά τα άρθρα 159 επ. την επιβαρύνουν με σύνθετες προϋποθέσεις, χωριστή εισαγωγική συνεδρία, νέα έγγραφα και αυστηρούς όρους προσωπικής παρουσίας.

Βελτιώσεις με σκοπό την απλούστευση και την υιοθέτηση πρακτικών προϋποθέσεων λειτουργίας θα ενίσχυε το θεσμό και την απήχυσή του.

ΜΕΡΟΣ Ε' ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΣΕ ΑΛΛΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ

Άρθρο 185 παρ. 1 (η)- Πρόβλεψη για ρήτρα εθνικής θεσμικής διαιτησίας- Τροποποίηση άρθρου 16 ν. 4831/2021

Το κόστος της διαδικασίας ως κριτήριο επιλογής κανόνων διαιτησίας είναι απαραίτητο να αξιολογείται, όχι αυτοτελώς, αλλά εν σχέσει με την αξία του αντικειμένου της διαφοράς, δεδομένου μάλιστα ότι, κατά τους κανονισμούς των διαφορών διεθνών κέντρων διαιτησίας, η επιβάρυνση με κόστη μειώνεται αναλογικά όσο αυξάνεται η αξία του αντικειμένου της διαφοράς. Προτείνεται συνεπώς, προσθήκη στο τέλος του σημείου (η) της φράσης «εν σχέσει με την αξία του αντικειμένου της διαφοράς».

Άρθρο 187 – Νομική βοήθεια σε διαμεσολάβηση

Η επέκταση της νομικής βοήθειας στη διαμεσολάβηση αποτελεί θετική ρύθμιση του σχεδίου.

Θα ήταν, ωστόσο, σκόπιμο η προστασία να καλύπτει με σαφήνεια και τη διαδικασία που προηγείται της άσκησης αγωγής και όχι μόνο το διάστημα μετά την εκκρεμοδικία.

Άρθρο 188 παρ. 4- Διαιτητική επίλυση διαφορών από δημόσιες συμβάσεις - Τροποποίηση άρθρου 176 ν. 4412/2016

Δεδομένης της οιονεί απαγόρευσης, από το ευρωπαϊκό δίκαιο όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της επενδυτικής διαιτησίας (διαιτησίας δυνάμει διμερών ή πολυμερών επενδυτικών διεθνών συμβάσεων μεταξύ κρατών), είναι σκόπιμο να είναι σαφές ότι η εφαρμογή του Κανονισμού Διαφάνειας δεν αλλοιώνει τη φύση της διαιτησίας του άρθρου 188 ως «εμπορικής» κατά τις διακρίσεις που επικρατούν στη διεθνή φιλολογία, και συνεπώς δεν τίθεται σε κίνδυνο η συμβατότητα της διαιτησίας αυτής με το

ευρωπαϊκό δίκαιο. Προτείνεται, επομένως, προσθήκη στο τέλος της παραγράφου η φράση «και χωρίς να αλλοιώνεται η φύση των διαφορών αυτών».

ΕΙΔΙΚΕΣ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Πέραν των ανωτέρω, κατά την οριστικοποίηση του Κώδικα κρίνεται αναγκαίο να πραγματοποιηθεί συνολικός έλεγχος εσωτερικής συνοχής των διατάξεων.

Ιδίως πρέπει να αποσαφηνισθούν: η σχέση μεταξύ άρθρων 82 και 90 ως προς το τέλος κατάθεσης του πρακτικού· η σχέση της εκτελεστότητας του άρθρου 83 με την ψηφιακή πιστοποίηση του άρθρου 84· η ακριβής έκταση της πληροφόρησης που μπορεί να φθάνει στο δικαστήριο σχετικά με την πρόταση του άρθρου 81· τα όρια εφαρμογής των κυρώσεων του άρθρου 89· και η σχέση μεταξύ της εθελοντικής φύσης της διαμεσολάβησης και της υποχρεωτικής εισαγωγικής συνεδρίας. Ιδιαίτερη επανεξέταση χρειάζεται και η πρόβλεψη του άρθρου 80 σύμφωνα με την οποία στο υπόμνημα καταγράφεται ποιο μέρος ή ποια μέρη δεν συμφώνησαν στην υπαγωγή της διαφοράς σε διαμεσολάβηση. Η πληροφορία αυτή δεν είναι αναγκαία για την απόδειξη ότι πραγματοποιήθηκε η εισαγωγική συνεδρία. Η καταγραφή της μπορεί αντιθέτως να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η άσκηση του δικαιώματος ενός μέρους να μη συνεχίσει την εθελοντική διαδικασία αποτελεί συμπεριφορά που ενδέχεται να αξιολογηθεί δυσμενώς. Προτείνεται, επομένως, ως ενδεδειγμένη λύση το υπόμνημα να αναφέρει μόνο ότι δεν υπήρξε κοινή συμφωνία για συνέχιση της διαδικασίας.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκτιμά ότι η κατάρτιση ενός ενιαίου Κώδικα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών αποτελεί σημαντική ευκαιρία α) για τη δημιουργία ενός σταθερού και συνεκτικού θεσμικού πλαισίου για τη διαμεσολάβηση με κοινές γενικές αρχές όπως η αυτονομία, η εμπιστευτικότητα και η αμεροληψία και β) για την ουσιαστική ενίσχυση της κουλτούρας συναινετικής επίλυσης διαφορών στη χώρα και στους πολίτες γενικότερα.

Για να επιτύχει, όμως, ο νέος θεσμικός σχεδιασμός, θα πρέπει η διαμεσολάβηση να διατηρήσει τη διακριτή της φυσιογνωμία. Δεν πρέπει να εξελιχθεί σε μία «ιδιωτική προδικασία», η οποία θα αναπαράγει τη λογική, την τυπικότητα και την αντιδικία της δικαστικής διαδικασίας πριν ακόμη ο πολίτης φθάσει στο δικαστήριο.

Υπό το πρίσμα αυτό, προτείνονται ιδίως:

- **Η επανεξέταση της έκτασης της υποχρεωτικής προδικαστικής προσφυγής και η αξιολόγησή της μετά από συγκεκριμένο χρόνο εφαρμογής**
- **Η ενίσχυση των θετικών οικονομικών κινήτρων και η πρόβλεψη μηχανισμού κάλυψης του κόστους για οικονομικά εύαλτους πολίτες**
- **Η αναδιατύπωση των άρθρων 81 και 89, ώστε η πρόταση του διαμεσολαβητή να μην αλλοιώνει τον διευκολυντικό του ρόλο ούτε να διακινδυνεύει την εμπιστευτικότητα**
- **Η αφαίρεση από το υπόμνημα της αναφοράς στο συγκεκριμένο μέρος που αρνήθηκε τη συνέχιση της διαμεσολάβησης και**
- **Η διασφάλιση ότι η ψηφιοποίηση θα λειτουργεί υποστηρικτικά και όχι ως προϋπόθεση που μπορεί, λόγω τεχνικού προβλήματος, να αποστερεί μία συμφωνία από τα έννομα αποτελέσματά της.**

Ως προς τις ειδικές μορφές διαμεσολάβησης:

Η **οικογενειακή διαμεσολάβηση** είναι απαραίτητο να οικοδομηθεί γύρω από το βέλτιστο συμφέρον και την προστασία του παιδιού, με αυξημένες εγγυήσεις για περιπτώσεις ανισορροπίας ισχύος ή ενδοοικογενειακής βίας.

Η **κτηματολογική διαμεσολάβηση** μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ταχύτερη επίλυση σύνθετων διαφορών, υπό την προϋπόθεση ότι ο ρόλος του διαμεσολαβητή δεν μετατρέπεται σε οιονεί δικαιοδοτική αξιολόγηση τίτλων και αποδεικτικών μέσων.

Η **σχολική διαμεσολάβηση** συνιστά σημαντική παιδαγωγική καινοτομία και πρέπει να αναπτυχθεί με ισχυρές εγγυήσεις ασφάλειας των ανηλίκων, κατάλληλη εκπαίδευση και σαφή αποκλεισμό σοβαρών περιστατικών βίας και εκφοβισμού.

Τέλος, η **εμπορική διαμεσολάβηση** μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο για τις επιχειρήσεις, ιδίως μέσω επιμελητηρίων και επαγγελματικών φορέων, υπό συνθήκες πλήρους διαφάνειας, ανεξαρτησίας και αμεροληψίας.

Η επιτυχία του Κώδικα δεν πρέπει, τελικά, να μετρηθεί αποκλειστικά από τον αριθμό των υποθέσεων που θα οδηγηθούν υποχρεωτικά σε διαμεσολάβηση. Ο ουσιαστικότερος δείκτης επιτυχίας θα είναι εάν, μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα εφαρμογής, **περισσότεροι πολίτες και επιχειρήσεις επιλέγουν τη διαμεσολάβηση επειδή την εμπιστεύονται και όχι απλώς επειδή υποχρεούνται να προσφύγουν σε αυτήν πριν από το δικαστήριο.**

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι κεντρικό προσανατολισμό του νέου Κώδικα θα πρέπει να αποτελεί η εμπέδωση της διαμεσολάβησης ως ενός αξιόπιστου, προσιτού, ποιοτικού και πραγματικά εναλλακτικού τρόπου επίλυσης των διαφορών, ο οποίος λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη δικαστική προστασία, χωρίς να την υποκαθιστά και χωρίς να δυσχεραίνει την πρόσβαση σε αυτήν.

Επιπλέον, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί σκόπιμο να επισημάνει ότι οι διατάξεις περί διαιτησίας που συμπεριλαμβάνονται στο παρόν νομοσχέδιο, αν και ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό (πέραν των επιμέρους ζητημάτων που τέθηκαν παραπάνω) το θεσμό αυτό, ορθότερο θα ήταν να αποτελούσαν αυτοτελές νομοθέτημα, καθώς η

διαιτησία δεν τελεί σε διαδικαστική, λειτουργική, εννοιολογική και συστηματική ενότητα με τις υφιστάμενες μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (διαμεσολάβηση, δικαστική μεσολάβηση).

Τέλος, σημειώνεται ότι απολύτως απαραίτητο κρίνεται -προ της εισαγωγής του προς συζήτηση ενώπιον του Κοινοβουλίου- το υπό επεξεργασία νομοσχέδιο να υποβληθεί συν τοις άλλοις και σε ενδελεχή έλεγχο νομοτεχνικής φύσεως και έλεγχο εσωτερικής συνοχής των διατάξεων, καθώς απαιτούνται βελτιώσεις τόσο σε εμφανή σφάλματα παραπομπών, όσο σε φραστικές και ουσιαστικές ασάφειες, καθώς και διορθώσεις σε διατυπώσεις και σφάλματα που εκ παραδρομής εμφιλοχώρησαν στα πεδία των κοινών διατάξεων, των διατάξεων διαιτησίας, της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων διαμεσολάβησης, της οργάνωσης και του επαγγελματικού πλαισίου διαμεσολάβησης, της δικαστικής μεσολάβησης και των συναφών τροποποιήσεων και μεταβατικών διατάξεων.